

Årsrapport 2007

Landsbygdsprogram
för Sverige
år 2007-2013

CCI 2007SE06RPO001

Innehåll

1	Inledning	7
1.1	Omfattning	7
1.1.1	Programmets omräkningskurs.....	7
1.2	Bakgrund	7
2	Ändringar av de allmänna villkoren som påverkar programmets genomförande....	9
2.1	Förändringar av lagstiftningen	9
2.2	Omvärldsförändringar/oförutsedd samhällsekonomisk utveckling	9
2.3	Ändringar i gemenskapspolitiken och den nationella politiken som påverkar kopplingen mellan EJFLU och andra finansieringsorgan.....	9
3	Utveckling av programmet i förhållande till uppsatta mål	13
3.1	Inledning.....	13
3.2	Länsstyrelsernas erfarenheter	13
3.3	Axel 1	14
3.3.1	Kompetensutveckling, information och kunskapsspridning (111 och 114)....	14
3.3.2	Startstöd för unga jordbrukare (112).....	17
3.3.3	Modernisering av jordbruksföretag (121)	17
3.3.4	Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter (123)	18
3.3.5	Samarbete om utveckling av nya produkter (124)	19
3.3.6	Infrastruktur (125)	20
3.4	Axel 2	21
3.4.1	Ersättning för naturbetingade svårigheter i bergsområden och för andra områden med svårigheter (211 och 212).....	21
3.4.2	Miljöersättningar (214)	22
3.4.3	Icke-produktiva investeringar skog (227)	34
3.5	Axel 3	35
3.5.1	Diversifiering (311).....	35
3.5.2	Mikroföretag (312).....	35
3.5.3	Främjande av turistnäringen (313).....	36
3.5.4	Grundläggande tjänster (321).....	37
3.5.5	Förnyelse och utveckling i byarna (322).....	37
3.5.6	Bevarande och uppgradering av natur- och kulturarvet på landsbygden (323)	38
3.5.7	Kompetensutvecklings- och informationsinsatser (331).....	39
3.5.8	Kompetens- och informationsinsatser för förberedelse och genomförande av lokala utvecklingsstrategier (341)	40

3.6	Axel 4	41
3.6.1	Genomförande av lokala utvecklingsstrategier (411,412 och 413).....	41
3.6.2	Samarbete (421)	42
3.6.3	Driftskostnader för LAG-grupperna samt informations- och animationsinsatser (431) 42	
4	Programmets finansiella genomförande	43
4.1	Generellt om det finansiella genomförandet	43
4.2	Åtgärdsvis redovisning av utbetalade belopp.....	43
5	System för uppföljning av programmet	47
5.1	Insamling av indikatorer för 2007	50
6	Åtgärder för att garantera kvalitet och måluppfyllelse.....	51
6.1	Övervaknings- och utvärderingsåtgärder	51
6.2	Sammanfattning av större problem som uppstått vid förvaltningen av programmet och hur dessa har åtgärdats.....	52
6.3	Användning av tekniskt stöd	52
6.3.1	Redovisning per myndighet och användningsområde	53
6.4	Informationsåtgärder	58
6.4.1	Information och offentlighet	58
6.4.2	Mål för informationen	58
6.4.3	Sammanfattning av förvaltningsmyndighetens informationsinsatser	58
6.4.4	Målgrupper	59
6.4.5	Kanaler	59
6.4.6	Aktiviteter personlig kommunikation	59
6.4.7	Aktiviteter elektronisk kommunikation	61
6.4.8	Aktiviteter direktkommunikation.....	61
6.4.9	Aktiviteter masskommunikation	62
6.4.10	Informationsinsatser genomförda av andra organ än förvaltningsmyndigheten	63
7	Deklaration om överensstämmelse med gemenskapspolitiken i fråga om stödet	65
7.1	Konkurrensregler och statsstöd	65
7.2	Offentlig upphandling	65
7.3	Miljöskydd och miljöförbättringar	65
7.4	Jämställdhet och icke-diskriminering.....	65
7.5	Avgränsning mot andra fonder, program och finansiella instrument.....	66
7.5.1	Överensstämmelse med CAP	66
7.5.2	Avgränsning i förhållande till ERUF, ESF och EFF.....	66

8 Bilagor 69

1 Inledning

1.1 Omfattning

Årsrapporten avser Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013 som omfattar alla Sveriges landsbygdsområden.

1.1.1 Programmets omräkningskurs

Programmets omräkningskurs från svenska kronor till euro är 9,0. Den faktiska kursen år 2007 var ca 9,2. Den faktiska kursen har använts när eurobelopp för 2007 angetts i rapportens texter eller tabeller och även i tabellbilagan med övervaknings- och resultatindikatorer.

1.2 Bakgrund

Landsbygdsprogrammet baseras på rådsförordningen (EG) nr 1698/2005 och kommissionens tillämpningsförfordning (EG) nr 1974/2006. Sverige överlämnade våren 2006 till kommissionen en nationell strategi för landsbygdsens utveckling. Denna strategi ligger till grund för programmet som sedan utarbetades under återstoden av 2006 och våren 2007. Programmet tillstyrktes av förvaltningskommittén inom området (RDC-kommittén) i maj 2007 och det formella kommissionsbeslutet följde sedan i juni 2007.

De nationella regelverken för programmet var delvis framtagna och beslutade före det formella kommissionsbeslutet, vilket möjliggjorde att ansökningar om stöd kunde överlämnas till berörda myndigheter redan tidigt 2007. Detta möjliggjorde att sedvanlig tidtabell för de s.k. masstöden (miljöersättningar och kompensationsbidrag) kunde hållas med ansökan i mars 2007 och beslut om stöd på hösten. För övriga stöd kan konstateras att relativt få beslut om stöd kunde fattas under 2007, bl.a. som en följd av sent utvecklat IT-system. För åtgärder inom skogsområdet har mycket få beslut kunnat fattas under 2007 eftersom den administrativa organisationen för att genomföra programmet inte var klar. Sametinget, som prövar stöden med anknytning till rennärningen och annat samiskt närings-, kultur- eller samhällsliv, fick oväntat många ansökningar om nya antaganden inom den särskilda miljöersättningen och hann därför inte med att handlägga inkomna ärenden fram till beslut.

Programmet omfattar under sjuårsperioden 2007-2013 ca 35,3 miljarder SEK (ca 3,9 miljarder euro) i offentliga medel, varav EU:s andel är ca 47 %. Av de offentliga medlen faller ca 69 % på axel 2 (markförvaltning, d.v.s. främst olika former av miljöersättningar inom jordbruket), ca 14 % på axel 1 (jordbrukets konkurrenskraft), ca 8 % på axel 3 (bred landsbygdsutveckling inkl livskvalitet) samt knappt 7 % på axel 4 (genomförande enligt leadermetoden).

Statens jordbruksverk är programmets förvaltningsmyndighet. Jordbruksverket är också utbetalande organ. De båda funktionerna är dock åtskilda genom att de återfinns inom olika avdelningar. Attesterande organ är Ekonomistyrningsverket. Beslut i enskilda stödärenden sker av flera olika myndigheter. Den största beslutsvolymen inkl granskningar och olika typer av kontroller ligger på länsstyrelserna. Sametinget, Skogsstyrelsen och Jordbruksverket har också beslutsfunktioner i enskilda ärenden. Samtliga nämnda myndigheter granskar och kontrollerar också rekvisitioner om utbetalning av stöd innan de överlämnas till det utbetalande organet på Jordbruksverket för slutlig granskning.

Under 2007 utbetalades i olika former av stöd totalt ca 3 100 mnkr. Av detta belopp avsåg miljöersättningar och stöd till mindre gynnade områden nära 90 %. Ungefär en tredjedel avsåg utbetalningar för stödåtaganden från den förra programperioden.

Under EU:s räkenskapsår 2007 från den 16 oktober 2006 till den 15 oktober 2007 utbetalades ca 3 770 mnkr. Sveriges rekvisitioner till kommissionen under räkenskapsåret 2007 uppgick till 2 702 mnkr (292 mneuro), vilket också var den till Sverige tilldelade ramen. Av det nämnda beloppet avsåg stående förskott för programmets genomförande 1 041 mnkr (113 mneuro).

2 Ändringar av de allmänna villkoren som påverkar programmets genomförande

2.1 Förändringar av lagstiftningen

Författningar rörande den nationella tillämpningen infördes i samband med programmets godkännande. Några genomgripande förändringar har inte varit aktuella under året.

2.2 Omvärldsförändringar/oförutsedd samhällsekonomisk utveckling

Betydande prisförändringar för en del jordbruksprodukter (spannmål, oljefröer och mejeriprodukter) kan noteras. Dessa priser förväntas ligga på en högre nivå framöver jämfört med vad vi varit vana vid historiskt. Priset på olika slag av kött förefaller inte hänga med i denna utveckling.

Genom höjda spannmåls- och oljefröpriser ökar också kostnaderna för foder. Andra kostnadsposter som kan förväntas stiga är sådana som baseras på olja. Handelsgödselmedel är ett exempel på en sådan produkt och där priset också kan förväntas bli högre till följd av globalt ökad efterfrågan.

Genom de ändrade prisrelationerna enligt ovan mellan dels producerade varor inom jordbruket och dels mellan jordbrukets insatsvaror, är det sannolikt att relativt stora förskjutningar i jordbrukets produktionsmönster kommer att äga rum såväl globalt som i Sverige. Detta kan också påverka produktionen lokalisering och därmed landsbygden i stort. Landsbygdsprogrammet verkar bl.a. genom att stödja verksamheter som samhället önskar öka eller bibehålla. De olika slag av förändringar som kan förutses ske, kan på sikt påkalla modifieringar av programmet för att bibehålla en hög effektivitet i det.

På den globala arenan pågår förhandlingar rörande ett WTO-avtal. Det är osäkert i vad mån ett sådant kommer att föras i hamn och hur det i så fall kommer att se ut. Ett alternativ på sikt till ett WTO-avtal är bilaterala avtal. Alldeles oavsett utgången får man räkna med att tillträdet till olika länders marknader på sikt kommer att öka.

2.3 Ändringar i gemenskapspolitiken och den nationella politiken som påverkar kopplingen mellan EJFLU och andra finansieringsorgan

2003 års jordbruksreform inom EU, som i Sverige i huvudsak implementerades under 2005, medförde starkt ändrade förutsättningar genom att bl.a. huvuddelen av de tidigare tillämpade generella areal- och djurstöden konverterades till stöd utan produktionskoppling (gårdsstödet). I samband med reformen infördes också s.k. tvärvillkor som dels utgörs av skötselvillkor för mark, dels att en förutsättning för att fullt stöd ska beviljas är att ett antal regler inom bl.a. miljö- och djurområdet är uppfyllda. Under 2007 betalades drygt 6 000 mnkr ut inom ramen för gårdsstödet, vilket motsvarar 15 % av produktionsvärdet för vegetabilier och animalier

Inom EU arbetas det nu med en översyn av 2003 års reform (den s.k. hälsokontrollen). Den bedömning som kan göras nu är att denna planerade reform inte kommer att medföra så stora förändringar som 2003 års reform.

Frågor som diskuteras är bl.a. om det fortsatt ska finnas kvar några produktionskopplingar, hur kvoter som riktar sig mot jordbrukare ska vara utformade, om gårdsstödet ska bli mer i form av ett arealstöd (och relatera mindre till en historisk bas), överföringar av medel från pelare 1 (bl.a. gårdsstödet) till pelare 2 (i Sverige landsbygdsprogrammet), och i vilken grad det framöver ska tillämpas en marknadsreglering. Arbetet delas upp i två delar, en del som gäller utformningen av gemensamma regler inom EU och en del som gäller implementeringen i varje medlemsland.

Reformen bedömdes för Sveriges del medföra en tydlig minskning av odlingen av spannmål samt av produktionen av mjölk och nötkött. Mellan t.ex. 2004 och 2007 har också spannmålsarealen minskat med 12 %, medan produktionen av mjölk och nötkött har minskat med 7 respektive 6 %. Det bör poängteras att anpassningstiderna inom jordbruket är långa och att reformen därför inte får fullt genomslag på så kort tid som 3 år. En central frågeställning är nu hur produktionen kommer att påverkas framöver med hänsyn till de prisförväntningar som finns för olika jordbruksprodukter. Det är troligt att spannmåls- och oljeväxtodlingen särskilt i slätt- och mellanbygder utanför de allra bördigaste områdena kommer att öka. I de bördigaste områdena finns inga nämnvärda outnyttjade potentialer. I skogsbygderna är tydliga ökningarna inte troliga. För t.ex. spannmål bedöms nu odlingen öka med ca 10 % mellan 2007 och 2008.

Ett mått på intresset för att producera mjölk framöver är hur många mjölkkraskalvar som föds. Detta antal minskade starkt under 2005 och 2007. Totalt uppgår minskningen från 2004 till 12 %. Antalet kalvar av annat slag är ungefär oförändrat. Antalet förväntas under 2008 komma att ligga på en något högre nivå än 2007. Ett annat mått på intresset för produktion är investeringstakten för byggnader. Investeringarna har ökat de senaste åren, men från mycket låga nivåer under 2002 och 2003.

Med ledning av dessa mått kan den slutsatsen dras att produktionen av nötkött de närmaste 2-3 åren sannolikt kommer att bli något lägre än 2007 års nivå. I stort sett torde samma slutsats kunna dras för mjölkproduktionen, men att det finns en möjlighet att produktionen kan upprätthållas eller möjligen öka något.

Utvecklingen på längre sikt beror på konkurrenskraften. Mjölks- och köttproduktionen konkurrerar med andra sektorer i Sverige, kanske gäller detta främst arbetskraft och med jordbruket i andra länder. Av betydelse blir därvid hur den globala handeln med mejeriprodukter och kött kommer att utvecklas. För kött är sjukdomsläget i olika delar av världen av stor betydelse. Utvecklingen kan mycket väl bli den att man i en del länder kommer att se ökade exportmöjligheter om EU:s veterinära krav kan tillgodoses.

Inom landsbygdsprogrammet får marker med hög biologisk kvalitet och marker som bidrar till att hålla landskapet öppet särskilda ersättningar. Konsekvenserna av det ovan anförda med ett minskat antal betesdjur kan bli att vissa av programmets mål blir svårare att nå. De förändringar av förutsättningarna som kan ske de närmaste åren kommer förmodligen inte i första hand att gälla de politiska förutsättningarna utan mera förändringar på marknaden för jordbruksprodukter och i vilken grad jordbruket i Sverige lyckas uppnå konkurrenskraft, dels i form av att kunna attrahera resurser och då kanske främst arbetskraft, dels att uppnå produktivetsförbättringar i nivå med omvärlden. Odlingen av grödor i bördiga områden torde ha en tillräcklig konkurrenskraft framöver för att kunna fortleva på dagens nivå. Inom animalieproduktionen finns däremot ett antal frågetecken. Det finns signaler om att försörjningen med kvalificerad arbetskraft är besvärlig, vidare kan förhållandena i många fall göra det svårt att organisera lämpligt stora företag beroende på arronderingsförhållandena inte minst i skogsbygd.

EU:s strukturfondsprogram för Sverige samt fiskeriprogrammet har beslutats om under senare delen av 2007, dvs. efter det att landsbygdsprogrammet var beslutat. Landsbygdsprogrammet har vissa mål och åtgärder som även finns i de övriga EU-programmen. För att undvika överlappningar men även för att dra fördel av synergier mellan programmen, sker en alltmer fördjupad såväl central (fondansvariga myndigheter) som regional samverkan mellan berörda myndigheter.

Europeiska rådet enades 2007 om att väsentligt minska EU:s utsläpp av växthusgaser till år 2020. Rådet kom också överens om två bindande mål: att 20 procent av EU:s energikonsumtion ska komma från förnybara källor år 2020 och andelen biodrivmedel i transportsektorn samma år ska vara 10 procent. Inom ramen för landsbygdsprogrammet finns möjligheter att på olika sätt främja produktion och förädling av förnybar energi. Jordbruksverket har fått regeringens uppdrag att utreda stöd för biogasproduktion inom befintliga åtgärder i landsbygdsprogrammet.

År 2007 överfördes vissa administrativa uppgifter inom det samiska området från bl.a. Jordbruksverket och länsstyrelserna till Sametinget. Detta innebär för landsbygdsprogrammet att alla stödansökningar som berör det samiska samhället prövas av Sametinget.

3 Utveckling av programmet i förhållande till uppsatta mål

3.1 Inledning

I detta avsnitt ges en kvantitativ och i viss mån en kvalitativ information av uppnådda framsteg i förhållande till mål som har bestämts initialt. Prestationerna mäts med hjälp av övervakningsindikatorer (utfall och resultat) där det varit möjligt. I bilaga 1 redovisas i tabellform utfallen av indikatorerna. Vissa av dessa utfall redovisas och kommenteras i följande avsnitt. Även ”fria” skrivningar om hur programmet har fortskridit under dess första år redovisas.

3.2 Länsstyrelsernas erfarenheter

Förvaltningsmyndigheten har bitt länsstyrelserna att kommentera det första året av programmet med hänsyn till hur ansökningarna har utvecklats och vidare hur programmet tekniskt har fungerat. Länsstyrelserna kommenterar framgår av bilaga 2. Flertalet länsstyrelser anser att programmet har fått stor genomslagskraft och rönt stort intresse. Den sena igångsättningen genom sena övergripande beslut om regelverk och inte färdigutvecklade IT-system har känts besvärande. Ett utvidgat samarbete med andra myndigheter redovisas, särskilt när det gäller åtgärderna inom axel 3.

Länsstyrelsernas handläggning och prioriteringar av stödärenden inom axel 1 och 3 samt insatser inom Utvald miljö (del av åtgärd 214) har varit baserade på regionala genomförandestrategier. Några länsstyrelser anger att strategierna har varit till stor hjälp vid prioritering av insatser. Allmänt tycks gälla att antal ansökningar inom axel 1 med bred marginal har överstigit prognoserna. Takbeloppen för stöd har därför i många fall justerats ned mer än vad den ursprungliga planen angav. Vissa åtgärder inom axel 1 har dock uppvisat mycket klen intresse i form av stödansökningar. Ansökningarna inom axel 3 har varit mer begränsade. Ett problem i axel 3 är kravet på annan offentlig medfinansiering. För vissa län har kravet inneburit att hanteringen dragit ut på tiden samt att en del projekt inte har kunnat förverkligas. De skogliga åtgärderna hade som tidigare informerats om knappast alls kommit igång år 2007. För miljöersättningarna av typ masstöd är den stora skillnaden mot 2006 att den ekologiska vallen har minskat eftersom ersättningsformen delvis har utgått (djurkrav ställs). Samtidigt har den generella miljöersättningen till vallodling ökat.

Arbetet med att organisera grupper inom Leader och att skriva lokala genomförandestrategier var långt ifrån avslutat 2007. Bara ett fåtal grupper var nära ett godkännande av länsstyrelsen. Arbetet fortsätter därför under 2008 och bedömningen är att ca 70 LAG kommer att vara i gång före årets slut och täcka in nästan hela Sveriges landsbygd. Bara ett fåtal kommuner har nekat medfinansiering.

Regionala dialoger med partnerskap har genomförts i samtliga län. Flera län uppfattar partnerskapsmedverkan som ett mycket positivt inslag i genomförandet av programmet.

3.3 Axel 1

3.3.1 Kompetensutveckling, information och kunskapsspridning (111 och 114)

Syfte

Kompetensutvecklingen ska underlätta företagets och den enskildes anpassning till nya förutsättningar för en ökad kvalitet och miljöhänsyn i produktionen av varor och tjänster. Dessutom ska den stärka företagets utvecklingsförmåga och konkurrenskraft. Kompetensutveckling av företagarna och kunskapsuppbyggnad hos företagen är viktig för att uppnå målen för axel 1 och 2. Aktiviteter av nationellt intresse genomförs centralt genom Jordbruksverket, Sametinget och Skogsstyrelsen, medan verksamheten regionalt bedrivs genom länsstyrelserna.

Aktiviteter kan dels avse företagsstöd och dels projektstöd. Företagsstöd ges till verksamma inom jordbruk, trädgård, renskötsel, livsmedelsförädling och skogsbruk. Verksamma avser enskilda eller ett företag som genom kompetensutveckling vill öka sina eller de anställdas kunskaper och därigenom stärka företaget. Projektstöd för kompetensutveckling ges till kunskapsföretag och organisationer som anordnar kompetensutveckling som kommer flera till del.

Verksamheten täcker tre huvudinriktningar:

- Företagsutveckling: Verksamheten ska stimulera till att utveckla befintliga och nya produkter och verksamheter inom lantbruket.
- Förbättring av miljön och landskapet: Verksamheten ska vara en del i arbetet med att nå miljömålen, öka djurvälståndet och förbättra andra produktionskvaliteter.
- Jordbruksrådgivning: Verksamheten ska göra jordbrukare mer medvetna om regler för miljö, livsmedelssäkerhet, arbetsmiljö samt djurhälsa och djurskydd. Även rådgivning till skogsbruket ingår i programmet med sikte på bl.a. skogens miljövården.

Aktiviteter utförs med utgångspunkt i nationella och regionala strategier för landsbygdsutveckling.

Målgrupp

Målgrupp för åtgärden inom axel 1 är personer som är verksamma inom jordbrukssektorn inklusive trädgård och renskötsel samt livsmedels- eller skogsbrukssektorerna, eller i produktutveckling för dessa sektorer.

Målområden inom axel 1

Kompetensutveckling inom axel 1 samordnas till viss del med genomförandet inom axel 3. Alla projektstöd för kompetensutveckling inom såväl axel 1 som axel 3 genomförs under det gemensamma namnet "Landet lär". Verksamheten kopplas till olika målområden.

Målområdet företagsutveckling

Kompetensutveckling inom målområdet ska medverka till att öka kvaliteten i produktionen av varor och tjänster och för att stärka företagets utvecklingsförmåga och konkurrenskraft. Målområdet är uppdelat på företag inom de gröna näringarna (axel 1) och företag utanför de gröna näringarna (axel 3).

Målområdet ett rikt odlingslandskap

Kompetensutveckling inom målområdet ska medverka till att nå miljömålet med samma namn. Verksamheten ska bidra till att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Målområdet ingen övergödning

Kompetensutveckling inom målområdet ska verka för att miljömålet Ingen övergödning och dess delmål nås. Inom miljömålet ingår kväveläckage, ammoniakförluster och fosforförluster. Kompetensutvecklingen ska syfta till att ge lantbrukare kunskap och verktyg för att minska kväve- och fosforförlusterna på ett kostnadseffektivt sätt i linje med samhällets mål.

Målområdet giftfri miljö

Kompetensutveckling inom målområdet ska medverka till att nå miljömålet Giftfri miljö. Projekten kan till exempel handla om att öka kunskaperna hos målgrupperna om riskerna vid användning av växtskyddsmedel och hur användningen och hantering av dessa kan ske så att hälso- och miljörisker undviks. Andra exempel på områden som kan tas upp är behovsanpassning av den kemiska bekämpningen mot ogräs och skadegörare, biologiska bekämpningsmetoder och andra alternativ till kemisk bekämpning.

Målområdet begränsad klimatpåverkan

Kompetensutveckling inom målområdet ska medverka till att nå miljömålet Begränsad klimatpåverkan. Miljömålet syftar till att stabilisera halten av växthusgaser i atmosfären på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.

Målområdet ekologisk produktion

Syftet med kompetensutveckling inom målområdet Ekologisk produktion är att underlätta omläggningen till och utvecklingen av ekologisk produktion. Omläggningen är ett verktyg i arbetet med att nå flera miljömål och då främst Ett rikt odlingslandskap, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Regeringens mål är att den certifierade ekologiskt odlade jordbruksmarken ska uppgå till minst 20 % av landets areal jordbruksmark 2010.

Målområdet ökad välfärd för djuren

Kompetensutveckling inom målområdet Djurens välfärd ska medverka till att öka välfärden för lantbrukets djur. Djurhållare och djurskötare ska genom kompetensutveckling bli medvetna om djurens olika behov och få kunskap om hur dessa behov kan tillgodoses. Djurens grundläggande behov regleras i djurskyddslagstiftningen. Syftet med kompetensutvecklingen inom landsbygdsprogrammet är främst att öka djurvelfärden över denna nivå.

Målområdet tvärvillkor (jordbruksrådgivning)

Kompetensutveckling inom målområdet Tvärvillkor ska ge jordbrukarna kunskap om tvärvillkoren. Verksamheten genomförs dels av organisationer som erbjuder tvärvillkorsrådgivning, dels av länsstyrelserna som arrangerar grupputbildningar. Projekt inom målområdet Tvärvillkor ska leda till att deltagarna lär sig mer om vad tvärvillkoren innebär, vilka krav som ställs och vilka åtgärder de behöver utföra för att följa tvärvillkoren. Utbildningar inom målområdet ska också ge deltagarna kunskap om syftet med tvärvillkor och ytterligare lagstiftning inom näraliggande områden.

Målområdet storslagen fjällmiljö

Kompetensutveckling inom målområdet ska medverka till att miljömålet Storslagen fjällmiljö och dess delmål nås. Kompetensutvecklingen ska bidra till att verksamheter i fjällen bedrivs så att en hållbar utveckling främjas. Projekten kan till exempel handla om hur renskötsel ska bedrivas för att upprätthålla ett betespräglat landskap.

Målområdet levande skogar

Enskild rådgivning och grupputbildning för skogsägare och andra aktörer inom skogen ska medverka till att skogsbrukets bedrivande tar största möjliga hänsyn till miljömålet. Det är Skogsstyrelsen som ansvarar för denna del av programmet.

Måluppfyllelse

Första året har varit präglad av igångsättande och införandet av nya rutiner. För skogsbruket kom ingen utbildning igång inom ramen för programmet och som kunde avslutas 2007.

Förvaltningsmyndigheten har utvecklat ett särskilt IT-stöd för att samla in indikatorer för åtgärden. Detta har ännu inte driftsatts och därför har inte systemet kunnat användas för att ta fram aktuella siffror till årets rapport. Indikatorer för kompetensutveckling har tagits in från länsstyrelserna på annat sätt men är inte fullständiga och anger inte unika deltagare. Driftsättning av IT-stödet sker före den 30 juni 2008.

Målet enligt indikatorn för *omfattning - deltagare* (kod 111) anger 60 000 deltagande jordbrukare eller skogsbrukare. Detta har inte kunnat nås för 2007 utan stannat på 22 205 deltagare, varav 17 201 män och 5 004 kvinnor. Siffrorna inkluderar även Jordbruksverkets fortbildningsverksamhet av rådgivare. Inte heller målet för *omfattning - antal företag* inom enskild rådgivning hos 600 jordbruksföretag (tvärvillkorsutbildning, kod 114) har uppnåtts. För 2007 rapporteras 337 personer som fått individuell rådgivning. Till det tillkommer 3 utbildningsdagar med fortbildningsaktiviteter med sammanlagt 94 deltagare. Tillgänglig statistik pekar mot ökade möjligheter till bättre måluppfyllelser under 2008.

Målet enligt indikatorn för *omfattning –antal utbildningsdagar* anger 70 000 dagar. För 2007 har rapporterats 10 963 utbildningsdagar inom åtgärd 111.

Många insatser har beslutats men inte hunnit avslutas eller avrapporteras under 2007. Totalt har 658 insatser beviljats stöd om sammanlagt 265,5 mnkr.

När det gäller företagsstödet, d.v.s. stöd till kompetensutveckling för enskilda eller anställda i ett företag, går det inte med tillgängliga siffror att utläsa antalet utbildningsdagar, men antalet deltagare är 43 varav 12 är kvinnor och 31 är män.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal deltagare i olika aktiviteter per år:		
	Åtgärdskod 111	60 000 deltagare	22 205 deltagare
	Åtgärdskod 114 (jordbruksföretag)	600 företag	ingen uppgift
	Åtgärdskod 114 (skogsföretag)	Ej aktuellt	
Resultat	Antal utbildningsdagar per år:		
	Åtgärdskod 111	70 000 dagar	10 963 dagar
	Åtgärdskod 114	900 dagar	ingen uppgift
Resultat	Antal deltagare per år som med uppnådda mål avslutat en utbildande aktivitet:		
	Åtgärdskod 111	60 000 deltagare	22 205 deltagare
	Åtgärdskod 114	600 deltagare	ingen uppgift

3.3.2 Startstöd för unga jordbrukare (112)

Startstödet ska bidra till att främja en långsiktigt lönsam och konkurrenskraftig jordbruksnäring genom att stödja unga personer som för första gången vill etablera sig som ägare till ett jordbruksföretag. Stödet kan också underlätta och påskynda generationsväxlingar i jordbruksföretagen och därmed leda till en förnyring av jordbrukarkåren. Stödet hjälper till genom att ett bidrag av likvida medel underlättar ett övertagande eller en nyetablering, särskilt med tanke på att ett beviljat startstöd sannolikt gör det lättare att banklån beviljas.

Startstöd lämnas med högst 250 000 kr i form av en startpremie till företagare under 40 år som för första gången etablerar sig som företagare i ett jordbruks- eller trädgårdsföretag.

Den största delen av företagen som har fått stöd har haft djur/köttproduktion jämte växtodling som inriktning. Därefter har mjölkproduktion, trädgård, får och hästar varit de vanligaste inriktningarna.

Måluppfyllelse

Omfattningsindikatorn har som mål att 160 personer varje år ska beviljas stöd. Under året har 187 ärenden beviljats stöd om totalt 37,5 mnkr. Utbetalningarna för detta. Varje ärende motsvarar ett nytillkommet företag. Ofta söker makar/sambor stöd gemensamt varför antalet personer bakom varje ärende är fler än 1 i genomsnitt. En genomgång av material från tidigare period ger vid handen att antalet personer bakom varje ansökan uppgår till 1,5 i genomsnitt. Målet torde därför ha uppnåtts och lite till. Antalet företag som har startats med ny ledning av unga brukare för företaget mäts med *resultatindikatorn*. Målet är 160 företag. Detta mål har också uppnåtts.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal personer som har fått stöd, per år Totala investeringsvolymen (i samband med etableringen), per år	160 personer 320 investeringsvolym	280 personer ingen uppgift
Resultat	Ökning i bruttoförelingsvärde i företagen, Mkr per år Antal företag som startats, per år	15 Mkr (M€1,7) 160 företag	56,7 Mkr 187 företag

Beräkningen av bruttoförelingsvärde bygger på uppskattningar. Utgångspunkten är antaganden om ett lågt förelingsvärde vid starten av företaget. Ökningen motsvarar då i huvudsak förelingsvärdet när driften kommit igång enligt affärsplan.

3.3.3 Modernisering av jordbruksföretag (121)

Stöd till modernisering av jordbruksföretag ska bidra till att påskynda företagens anpassning till nya marknadsförutsättningar men samtidigt ge positiva effekter för biodiversitet, miljövänlig produktion, djurvälstånd och arbetsmiljö. Under åtgärden ingår även stöd för plantering av energigrödor på åkermark.

Stödet är inriktat på att beviljas som en procentsats av planerade fasta investeringar och betalas ut först då dessa har genomförts och betalats. Landsbygdsprogrammet medger stöd med högst 30 % av stödberättigande investeringskostnader. Till jordbruksföretag inom mindre gynnande områden i norra Sverige kan ytterligare högst 20 procentenheter beviljas.

De flesta länsstyrelser har emellertid tillämpat ett reducerat maxbelopp och i vissa fall även en sänkt stödandel. Prioritering sker av de företag som utifrån sin affärsplan bedöms mest bidra till en ökad konkurrenskraft och entreprenörskap i sektorerna och i landsbygdsekonomin. Varje länsstyrelse har tagit fram egna prioriteringar, vilket gett åtgärden en viss lokal prägel. Prioriteringsordningen framgår av länsstyrelsernas genomförandestrategier.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal företag* ska 870 företag beviljas stöd per år. Under år 2007 har 517 företag beviljats stöd om totalt ca 199 mnkr. Målet för *omfattning - investeringsvolym* är 1 940 mnkr per år. De totala investeringarna vid företagen uppgick under år 2007 till 1 175 mnkr. Stödandelen ligger på i medeltal ca 17,5 % av investerat kapital.

Orsaken till att målen inte fullt uppnåtts är att det är första året i stödperioden och att hanteringen av ansökningar inte kom igång fullt ut förrän en bit in på året. Mängderna ansökningar har varit stor.

Antalet ansökningar till *planteringsstödet* har under 2007 inte nått upp till den volym som budgeten för stödet motsvarar, ca 4000 hektar per år under programperioden, utan ligger på ca 1000 hektar fördelat på knappt 70 ansökningar. Hur stor del av ansökningarna som resulterat i faktisk plantering är inte klart eftersom hanteringen av ansökningarna inte är klar ännu. Indikationer från de företag som är verksamma i branschen antyder dock att den planterade arealen ligger på ca hälften av ansökt areal.

Sannolikt skäl för den, i förhållande till målet, låga anslutningen är att det rått oklarhet om stödet i samband med att det infördes i Landsbygdsprogrammet och att informationsinsatser därför inte kunnat göras fullt ut.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal företag som har fått investeringsstöd, per år	870 företag	517 företag
	Totala investeringsvolymen, Mkr, per år	1 940 Mkr (M€215,6)	1 175 Mkr (M€127,7)
Resultat	Ökning av bruttofördlingsvärdet hos stödmottagare, Mkr per år	110 Mkr (M€12,2)	77,7 Mkr
	Andel av företagen med stöd som introducerar nya produkter och/eller ny teknik (procent)	30 procent	15 procent
	Åtgärdens bidrag till att förhindra klimatförändring, hektar över programperioden	30 000 hektar	ingen uppgift

3.3.4 Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter (123)

Stödet för högre värde, eller förädlingsstödet, är ett investeringsstöd som kan lämnas för förädling och saluföring av produkter från jord- och skogsbruk inklusive rennärning och trädgårdsnärning. Prioritering sker av de företag som utifrån sin affärsplan bedöms mest bidra till en ökad konkurrenskraft och entreprenörskap i sektorerna och i landsbygdsekonomin. Länsstrategierna innehåller ytterligare prioriteringar.

Landsbygdsprogrammet medger stöd med högst 30 % av stödberättigande investeringskostnader. Efter särskild prövning kan ytterligare 10 procentenheter beviljas till företag inom glest befolkade områden i norra Sverige. De flesta länsstyrelser har emellertid tillämpat ett reducerat maxbelopp eller en sänkt stödandel. Den realiserade stödandelen för beslut fattade år 2007 ligger på 23,9 %.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal företag* ska 100 företag beviljas stöd per år. Under år 2007 har 40 företag beviljats stöd om totalt ca 29 mnkr. Målet för *omfattning – investeringsvolym* är 560 mnkr per år. De totala investeringarna vid företagen uppgick under år 2007 till 72,2 mnkr. Stödandelen ligger på i medeltal ca 17,5 % av investerat kapital.

Orsaken till att målen inte uppnåtts är att det är första året i stödperioden och att hanteringen av ansökningar inte kom igång fullt ut förrän en bit in på året. I den tidigare programperioden var Jordbruksverket stödmyndighet.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal företag som har fått stöd, per år	100 företag	40 företag
	Total investeringsvolym, Mkr, per år	560 Mkr (M€62,2)	72,2 Mkr (M€7,9)
Resultat	Andel av företagen med stöd som introducerar nya produkter och/eller nya tekniker (procent)	30 procent	25 procent
	Ökning av bruttoföreläggingsvärdet hos stödmottagare, Mkr per år	25 Mkr (M€2,8)	12 Mkr (1,3 M€)

3.3.5 Samarbete om utveckling av nya produkter (124)

Stödet ska gå till externa tjänster för att utveckla en produkt, process eller teknik så att den skapar affärsnytta. Stöd kan också utgå till utvecklingskostnader, t.ex. prototyper, patent, patentsansökningar eller marknadsföring. Minst två företag ska ingå i samarbetet, dock ska alltid en primärproducent ingå.

Ansökningarna omfattar projekt inom bioenergi, lokal mat och samverkan mellan nötköttsproducenter. Totalt har 5 ansökningar beviljats stöd med totalt 4 miljoner kronor.

Måluppfyllelse

Målet med åtgärden är att företag inom de areella näringarna förbättrar sin konkurrenskraft som ett resultat av att de samarbetar för att utveckla nya varor, tjänster, processer eller tekniker.

Enligt indikatorn för *omfattning – antal initiativ* ska 40 initiativ beviljas stöd varje år. Under 2007 har endast 13 % av målet för antal initiativ uppfyllts och de omfattar inte mer än 4 % av investeringsbudgeten för åtgärden. Det beror på att åtgärden ännu inte har fått den spridning och användning som planerats. Myndigheterna och de stödsökande upplever att åtgärden i nuvarande utformning är svår att hantera eftersom eget arbete inte ingår i de stödberättigande kostnaderna och att stödandelen är begränsad till 60 procent.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal samarbetsinitiativ, per år	40 initiativ	5 initiativ
	Total investeringsvolym, Mkr, per år	90 Mkr (M€10)	2 Mkr (M€0,2)
Resultat	Andel av företagen med stöd som introducerar nya produkter och/eller nya tekniker (procent)	50 procent	ingen uppgift
	Ökning av bruttofördlingsvärdet hos stödmottagare, Mkr per år	15 Mkr (M€1,7)	2 Mkr (0,2 M€)

3.3.6 Infrastruktur (125)

Stöd ges under åtgärden för att finansiera samverkanslösningar mellan jordbruks- och skogsägare, andra markägare och boende på landsbygden. Syftet är att stärka småskalig lokal infrastruktur som är av betydelse för konkurrenskraft och hållbar utveckling inom jord- och skogsbruket. Det ska saknas förutsättningar för en utveckling genom renodlade kommersiella initiativ eller genom andra nationella eller kommunala åtaganden från samhällets sida.

Exempel på insatser är kostnader för anläggningsförrättningar, bildande av ny vägsamfällighet, utbildning av styrelser i vägsamfälligheter, planering och projektering för större ombyggnation eller upprustning av väg, kostnader för planering och projektering av lokal energi samt kostnader för upprättande av planer för markarrondering.

Stöd kan beviljas med upp till 50 % av de stödberättigande kostnaderna.

Åtgärden har främst använts till att genomföra nya vägförrättningar för vägsamfällighetsföreningar, men det har också beviljats stöd till omarrondering av jordbruksfastigheter och projektering av skogsbilvägar. Det har kommit in 100 ansökningar under 2007.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal verksamheter med stöd* ska 300 verksamheter per år beviljas stöd. Totalt har 39 ansökningar beviljats stöd med totalt 14 miljoner kronor.

Målet med åtgärden är att uppnå en väl fungerande infrastruktur om stärker jord- och skogsbruket och landsbygdens konkurrenskraft.

Under 2007 har 14 % av målet för antalet verksamheter som fått stöd uppnåtts. Stödvolymen motsvarar 2,4 % av planerad budget inom åtgärden.

Det låga utfallet beror på att åtgärden inte har blivit tillräckligt känd ännu. Projektstöd har beviljats för att informera om åtgärden och utbilda funktionärer inom vägsamfällighetsföreningar. Det förväntas förbättra utfallet framåt.

För samordning av planläggningen av skogsbilvägar kan stödandelen vara för låg enligt vad som påtalats av några länsstyrelser. Samverkanslösningar mellan olika skogsägare i samband med planer för skogsbilvägars sträckning tar tid och med för liten kompensation finns risk att samverkanslösningar uteblir. Skogsstyrelsen initierar ofta skogsägare till samverkanslösningar av miljöskäl.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal verksamheter som erhållit stöd, per år	300 verksamheter	39 verksamheter
	Total investeringsvolym, Mkr, per år	60 Mkr (M€6,7)	1,2 Mkr (M€0,13)

Resultat	Ökning av bruttoförelingsvärde i företag som erhållit stöd, Mkr per år	7 Mkr (M€0,8)	0,9 Mkr (0,1 M€)
----------	--	---------------	------------------

3.4 Axel 2

3.4.1 Ersättning för naturbetingade svårigheter i bergsområden och för andra områden med svårigheter (211 och 212)

Ersättningen för naturbetingade svårigheter i bergsområden och för andra områden med svårigheter ska medverka till att det övergripande målet för axel 2 "Förbättra miljön och landskapet" uppfylls. Motivet för åtgärden är att stärka den regionala ekonomin och att främja ett öppet och varierat landskap i stödområde 1-5:c och F. Totalt fanns 2007 inom dessa områden 1,53 miljoner hektar åker- och betesmark.

Specifikt betyder det uppsatta motivet att sysselsättningen inom jordbruket ska bibehållas och att jordbruksmetoder som särskilt beaktar natur- och kulturvärden bevaras och främjas. Som en följd av detta bör jordbruksmarken bibehållas under extensiva produktionsformer. Likaså bör ytterligare beskogning och igenväxning motverkas i de av naturbetingade skäl mindre gynnade områdena. Ersättningen ska medverka till att skapa ekonomiska förutsättningar för jordbruksproduktion med inriktning på mjölk- och köttproduktion. Vidare ska ersättningen medverka till regional balans genom att förutsättningar för jordbruksproduktion i hela landet upprätthålls.

Den areal som tekniskt ansökts genom blanketten SAM 2007, 876 617 hektar, överskrider med bred marginal den areal som anslutits med stöd, 562 876 hektar. Detta förklaras genom att all areal inom respektive stödområde med stödberättigande grödor – dvs. areal som i ansökningsblanketten redovisats med någon av grödkoderna för *vall*, *betesmark*, *potatis* och *spannmål* - räknas som ansökt areal i relevant stödområde. Djurinnehavet begränsar sedan hur mycket av den redovisade arealen för vall och betesmark som ligger till grund för utbetalning.

För stödår 2007 har drygt 706 mnkr betalats ut. Detta är en ökning jämfört med år 2006. Ökningen förklaras med att följande ändringar i regelverket har antagits för den nya programperioden:

- spannmål är från och med 2007 en stödberättigande gröda även i stödområde 4:a,
- ålderspensionärer är stödberättigade,
- stödnivåerna har höjts i flera stödområden.

Måluppfyllelse

Indikatorn för *omfattning – antal företag med stöd* är uppdelad på företag i bergsområden och övriga missgynnade områden. Indikatorn avseende *antal jordbruksföretag med stöd i bergsområden* har som mål 6 500 företag. För stödåret 2007 har 6 218 företag erhållit stöd. Indikatorn avseende *antal jordbruksföretag med stöd i övriga mindre gynnade områden* har som mål 13 700 företag. För stödåret 2007 har 15 046 företag erhållit stöd.

Även indikatorn för *omfattning – arealer med stöd* är uppdelad på företag i bergsområden och övriga missgynnade områden. Indikatorn avseende *arealer med stöd i bergsområden* har som mål 190 000 hektar. För stödåret 2007 har 183 647 hektar erhållit stöd. Indikatorn avseende *arealer med stöd i övriga mindre gynnade områden* har som mål 340 000 hektar. För stödåret 2007 har 379 229 hektar erhållit stöd.

Resultatindikatorn är uppdelad på två målsatta variabler: antal hektar som framgångsrikt brukas så att marker inte växer igen respektive antal hektar som framgångsrikt brukas så att natur- och kulturvärden gynnas. Den förstnämnda indikatorn anger 530 000 hektar som mål, dvs. summan av indikatorn för omfattning – arealer. Den andra indikatorn har som mål 80 000 hektar.

Från 2006 - dvs. från slutåret i den föregående programperioden - till 2007 har den totalt anslutna arealen ökat med drygt 39 000 hektar. Stödområde 1-3 och F uppvisar en svag minskning på ungefär 600 hektar. Däremot har arealen ökat kraftigt i stödområde 4 och 5. Ökningen uppgår till ungefär 40 000 hektar. En stor del av ökningen förklaras med att spannmål från och med 2007 är stödberättigande också i delområdet 4:a. I den förra programperioden var spannmål stödberättigande endast i stödområde 1-3 och F.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal jordbruksföretag i bergsområden med naturbetingade svårigheter som får kompensationsbidrag	6 500 företag	6 218 företag
	Antal jordbruksföretag i andra områden med svårigheter som får kompensationsbidrag	13 700 företag	15 046 företag
	Antal hektar jordbruksmark i bergsområden med naturbetingade svårigheter som får kompensationsbidrag	190 000 hektar	183 647 hektar
	Antal hektar jordbruksmark i andra områden med svårigheter som får kompensationsbidrag	340 000 hektar	379 229 hektar
Resultat	Antal hektar som framgångsrikt sätt brukas så att marker inte växer igen eller överges	530 000 hektar	526 876 hektar
	Antal hektar som framgångsrikt brukas så att natur- och kulturvärden bevaras	80 000 hektar	80 000 hektar

3.4.2 Miljöersättningar (214)

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Se under respektive insats.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Resultat	Antalet hektar jordbruksmark som brukas på sådant sätt att marken inte överges eller att igenväxning förhindras	1 200 000 hektar	1 752 105 hektar
Resultat	Antalet brukare med mer än ett åtagande för miljövänligt jordbruk	60 000 st	51 800 st
Resultat	Antalet hektar jordbruksmark som täckas av åtminstone ett åtagande för miljövänligt jordbruk	2 500 000 hektar	1 300 000 hektar
Resultat	Antalet hektar som täcks av ett åtagande för miljövänligt jordbruk med målet att reducera riskerna vid användning av växtskyddsmedel	1 000 000 hektar	228 000 hektar

3.4.2.1 Biologisk mångfald och kulturmiljövärden i betesmarker, slåtterängar och våtmarker

Betesmarker och slåtterängar

Syftet med åtgärden är att bidra till att uppfylla målet om att hejda förlusten av biologisk mångfald fram till år 2010. Genom att bevara dessa biotoper kommer bevarandestatusen för hotade arter att förbättras. Insatserna ska bidra till att nå delmålet för skötsel av ängs- och betesmarker inom miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap* och att bevara betesmarker och slåtterängar utpekade som Natura 2000-områden.

Våtmarker

Syftet med åtgärden är att öka arealen våtmarker och förbättra funktionen i befintliga våtmarker. Våtmarker utgör livsmiljö för växter och djur och fungerar som reningsverk bl.a. för växtnäring som läckt från jordbruksmark. Ett syfte med åtgärden är även att förbättra människors möjlighet till rekreation.

Efter att våtmarker som fått miljöinvestering för anläggning eller restaurering har färdigställts ska de, med undantag för vissa restaureringar, omfattas av ett åtagande för skötsel av våtmarker.

Måluppfyllelse

Indikatorn för omfattning består av fyra målsatta variabler. Indikatorn *antal brukare som får ersättning* för bevarande av betesmarker och slåtterängar samt för skötsel av våtmarker är 38 000. Totalt sett har 34 700 brukare ett åtagande om miljöersättning för betesmarker och slåtterängar. Av dessa har 10 300 åtaganden ingångna under föregående programperiod. Totalt har 1 054 brukare ett åtagande inom miljöersättningen för våtmarker. Av dessa är 1 028 åtaganden ingångna under föregående programperioder.

Indikatorn *antal hektar mark som får ersättning* för bevarande av betesmarker och slåtterängar samt för skötsel av våtmarker är 500 000 hektar. Den totala arealen betesmarker och slåtterängar som ingår i ersättningsformen för stödåret 2007 är 461 900 hektar (härav nya åtaganden 340 000 ha), varav areal som restaureras är 1 400 hektar. Den totala arealen våtmarker som ingår i ersättningsformen för stödåret 2007 är 3 724 hektar.

Indikatorn *antal fäbodan i bruk* med ersättning har målet 230 fäbodan. För 2007 har 270 fäbodan fått ersättning.

Indikatorn *andelen av betesmarker och slåtterängar utpekade som Natura 2000-områden* som får ersättning enligt delåtgärden har som mål 80 %. Denna andel har inte kunnat följas upp 2007.

Indikatorn för resultat har två målsatta variabler. Indikatorn *antal hektar som framgångsrikt brukas så att marker inte växer igen och överges* har som mål 500 000 hektar

Indikatorn *antal hektar som brukas framgångsrikt så att natur- och kulturvärden bevaras* har också 500 000 hektar som mål.

Betesmarker och slåtterängar

Den totala anslutningen har minskat med ca 25 000 hektar jämfört med år 2006. Det är dock för tidigt att ange några orsaker till detta eller avgöra om minskningen är bestående. Eftersom en ny period har inletts har inte alla arealer hunnit fastställas och arealuppgifterna är därför fortfarande preliminära.

Minskningen kan dock bero på att vissa lantbrukare väljer att inte fortsätta med någon ny period med miljöersättningar. En förklaring till detta kan vara de förändringar som genomfördes i samband med gårdsstödet införande 2005 och som först nu har kunnat ha någon påverkan på anslutningen till miljöersättningen.

Antalet fåbodar har stigit från 230 år 2006 till 270 år 2007. Av totalt sett 270 fåbodar år 2007 är ca 10 av dessa kompletterande fåbodar i flerbodsystem.

Våtmarker

Skötsel av våtmarker väntas utgöra en liten andel av indikatorn för betesmarker, slåtterängar och skötsel av våtmarker. Enligt indikatorn för miljöinvestering (inom Utvald miljö) ska dock 6 000 hektar våtmarker anläggas eller restaureras under programperioden, varför arealen för skötsel av våtmarker bör vara ungefär densamma, dvs. 6 000 hektar år 2013.

Under 2007 har 39 hektar våtmarker (26 brukare) anslutits till skötsel av våtmarker. Ytterligare 11 hektar har anlagts med miljöinvestering, men kommer att gå in i ett åtagande för skötsel av våtmarker först 2008. Utfallet för 2007 är lågt i förhållande till målet, vilket delvis kan förklaras med det tar tid att planera, anlägga och restaurera våtmarker. Ökningen av arealen 2008 kommer att ge en bättre bild av förväntad årlig ökningstakt till 2013.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal brukare eller annan markförvaltare som får ersättning för bevarande av betesmarker och slåtterängar samt skötsel av våtmarker	38 000 brukare	35 754 brukare
	Antal hektar mark som får ersättning för bevarande av betesmarker och slåtterängar samt skötsel av våtmarker	500 000 hektar	465 624 hektar
	Antal fåbodar i bruk som får ersättning	230 fåbodar	270 fåbodar
	Andelen av betesmarker och slåtterängar, utpekade som Natura 2000-områden, som får ersättning för bevarande av betesmarker och slåtterängar	80 procent	ingen uppgift?
Resultat	Antal hektar som framgångsrikt brukas så att marker inte växer igen eller överges	500 000 hektar	465 624 hektar
	Antal hektar som framgångsrikt brukas så att natur- och kulturvärden bevaras	500 000 hektar	465 624 hektar

3.4.2.2 Värdefulla natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet och renskötselområdena

Värdefulla natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet

Stödet syftar till att bevara biologiska och kulturella värdena av småbiotoper i odlingslandskapet i alla delar av landet och därmed bidra till miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.

Värdefulla natur- och kulturmiljöer i renskötselområdena

Stödet syftar till att bevara biologiska och kulturella värdena av småbiotoper i renskötselområdet.

Måluppfyllelse

Indikatorn för *omfattning* består av fem målsatta variabler. Indikatorn för *antal brukare* som får ersättning inom åtgärden värdefulla natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet anger som mål 15 000. Stödåret 2007 var 12 331 brukare anslutna till ersättningsformen. Detta innebar en smärre minskning jämfört med år 2006. Minskningen beror på att de åtaganden som ingicks i början av den förra programperioden börjat avslutas och flera brukare har valt att inte förlänga eller förnya sina åtaganden under 2007. En förklaring till detta är att ersättningen anses vara för låg för de insatser som krävs. Indikatorn för *antal samebyar, samiska organisationer eller förvaltare* som får ersättning inom åtgärden värdefulla natur- och kulturmiljöer i renskötseområdena anger som mål 200 samebyar, samiska organisationer eller förvaltare. Stödåret 2007 var 173 byar etc. anslutna till ersättningsformen, samtliga av dessa åtagande ingicks under förra programperioden. Under år 2007 fattades inga beslut om nya åtaganden men beslut kommer att fattas starkt försenat våren 2008 om 113 nya åtaganden.

Indikatorn för *totalt antal brukare* som får ersättning för att bevara natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet och i områden präglade av renskötsel är då 15 200 brukare. Stödåret 2007 var sammanlagt 12 504 brukare anslutna till de två ersättningsformerna (nya och gamla åtaganden).

Indikatorn för *andel av areal* som får ersättning i procent av landets åkerareal anges till 30 %. För stödåret 2007 har 25 % uppnåtts.

Indikatorn för *antal hektar mark* som får ersättning för att bevara natur- och kulturmiljöer i områden präglade av renskötsel är 2 500 hektar. För stödåret 2007 har ersättningar utbetalats avseende skötsel av renvallar och renhägn motsvarande 1 300 hektar. Den förutsedda ökningen av antal åtaganden torde vara en fortsatt följd av att ersättningsformen blir alltmer känd hos målgruppen.

Det finns två *resultatindikatorer*. Målandelen för åkermark som på ett framgångsrikt sätt brukas så att natur- och kulturmiljöer bevaras är 30 procent. För stödåret 2007 har 25 procent uppnåtts. Målet för antal hektar natur- och kulturmiljöer som framgångsrikt bevaras i områden präglade av renskötsel är 2 500 hektar. För stödåret 2007 har 1 300 hektar uppnåtts.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal brukare som får ersättning för att bevara natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet	15 000 brukare	12 331 brukare
	Antal samebyar, samiska organisationer eller förvaltare som får ersättning för att bevara natur- och kulturmiljöer i områden präglade av renskötsel	200 byar etc.	173 byar etc.
	Andelen areal som får ersättning uttryckt i procent av landets åkerareal	30 procent	25 procent
	Antal hektar mark som får ersättning för att bevara natur- och kulturmiljöer i områden präglade av renskötsel	2 500 hektar	1300 hektar
	Totalt antal brukare som får ersättning för att bevara natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet och i områden präglade av renskötsel	15 200 brukare	12 504 brukare

Resultat	Andel av åkermarken som framgångsrikt brukas så att natur- och kulturmiljöer bevaras	30 procent	25 procent
	Antal hektar natur- och kulturmiljöer som framgångsrikt bevaras i områden präglade av renskötsel	2 500 hektar	1300 hektar

3.4.2.3 Regionalt prioriterade ersättningar

Syftet med regionalt prioriterade ersättningar (utvald miljö) är att bevara och förstärka landskapets natur-, kultur- och rekreationsvärden. Skillnaden mellan utvald miljö och de generella miljöersättningarna är att länsstyrelserna bedömer vilka projekt eller åtgärder som bäst gynnar natur-, kultur- och rekreationsvärden och som därför kan få ersättning i de enskilda länen. Prioriteringarna tas fram i samråd med regionala intressenter och anges i länets genomförandestrategi. Syftet med prioriteringen är att det ska vara möjligt att skraddarsy åtgärder utifrån regionala förhållanden och varje läns särskilda behov.

Stora delar av utvald miljö har inte varit öppna för anslutning under 2007 utan kommer att öppnas först under 2008. De insatser som har varit möjliga att ansöka om under 2007 är:

- Miljöinvestering: anläggning och restaurering av våtmarker
- Miljöinvestering: restaurering av betesmarker och slätterängar

Miljöinvestering: anläggning och restaurering av våtmarker (216)

Syftet med miljöinvesteringen för våtmarker är att öka arealen våtmarker och förbättra funktionen i befintliga våtmarker. Våtmarker utgör livsmiljö för växter och djur och fungerar som reningsverk bl.a. för växtnäring som läckt från jordbruksmark. Ett syfte med åtgärderna är även att förbättra människors möjlighet till rekreation.

Anslutning

Under 2007 har 9 våtmarker färdigställts om sammanlagt 11 hektar med miljöinvestering för anläggning och restaurering av våtmarker. Därutöver har 154 beslut fattats om ersättningen för miljöinvestering till anläggandet av 239 hektar. Dessa våtmarker kommer att färdigställas efter 2007.

Måluppfyllelse

Den låga måluppfyllelsen beror på att det tar tid att planera, anlägga och restaurera våtmarker. Ökningen av arealer 2008 kommer att ge en bättre bild av förväntad årlig ökningstakt till 2013.

Miljöinvestering: restaurering av betesmarker och slätterängar (214)

Miljöinvesteringen ska bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap* genom att återställa den biologiska mångfalden och de kulturhistoriska värdena i slätterängar, betesmarker samt i skogs- och fäbodbeten som helt eller delvis försvunnit genom att hävden upphört.

Miljö kvalitetsmålet innebär att arealen hävdad ängsmark i Sverige utökas med minst 5 000 hektar och arealen hävdad betesmark av de mest hotade typerna utökas med minst 13 000 hektar till år 2010. Miljöinvesteringen är ett av instrumenten för att nå dit.

Efter genomförd restaurering ska marken uppfylla villkoren för att kunna få ett miljöersättningsåtagande för betesmarker och slåtterängar. Det finns inget villkor att brukaren måste gå in i ett åtagande men brukaren ska sköta marken under fem år enligt de skötselvillkor som gäller för miljöersättningen.

Anslutning

Under 2007 fattades beslut om att restaurera ca 70 hektar betesmark och slåtteräng inom insatsen miljöinvesteringar. Eftersom dessa projekt oftast är fleråriga så har inga av dessa arealer hunnit slutbesiktas.

Måluppfyllelse

Den låga måluppfyllelsen beror på att det tar tid att planera och restaurera betesmarker och slåtterängar. Ökningen av arealer 2008 kommer att ge en bättre bild av förväntad årlig ökningstakt till 2013.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Totala volymen investeringar, Mkr (kod 216)	100 Mkr (M€11)	48,8 Mkr (M€5,4)
	Antalet hektar våtmarker som har anlagts eller restaurerats under programperioden (kod 216)	6 000 hektar	11 hektar
	Antalet hektar betesmarker och slåtterängar som har restaurerats under programperioden (kod 214)	18 000 hektar	70 hektar

3.4.2.4 Traditionella kulturväxter och husdjursraser

Traditionell odling av bruna bönor

Miljöersättningen för miljövänlig odling av bruna bönor på Öland ska bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*. Målet är att genom miljövänliga odlingsformer bevara lokala sorter och behålla den traditionella odlingen av bruna bönor på Öland.

Måluppfyllelse

Indikatorer för omfattning av ersättningen består av två variabler. Målet för antal *anslutna brukare* anges till 70. För stödåret 2007 var 45 brukare anslutna, varav 6 låg kvar med åtaganden från förra programperioden. Målet för *ansluten areal* anges till 700 hektar. Den totalt anslutna arealen uppgick endast till 498 hektar. Jämfört med 2006 har en relativt kraftig minskning skett.

Minskningen beror på att de åtaganden som ingicks i början av det förra landsbygdsprogrammet börjat avslutas och flera brukare har valt att inte förlänga eller förnya sina åtaganden under 2007. Sannolikt beror detta på en vikande efterfrågan från marknaden och att ersättningen sänkts från 2 700 kr/hektar till 1 400 kr/hektar. Ändrade prisrelationer mot spannmål kan också ha spelat in.

Utrotningshotade husdjursraser

Målet med ersättningsformen är att uppnå ett tillräckligt antal vuxna, renrasiga djur av svenska hotade husdjursraser, för att på så sätt säkra rasernas fortlevnad och den biologiska mångfalden. Målet är att ingen ras ska klassificeras som kritisk för utrotning definierat enligt FAO:s system DAD-IS (Domestic Animal Diversity Information System).

Måluppfyllelse

Indikatorn för omfattning utgörs av antal djurenheter som får ersättning samt antalet anslutna brukare. Målet för ersättningsformen är att 5 000 djurenheter ska bevaras.

Utbetalningarna har 2007 omfattat 4 524 djurenheter. Målet är 1 000 brukare. Under 2007 har 773 brukare ingått åtagande. Håri ingår åtaganden från förra programperioden som söks utbetalning för under 2007. Det finns fortfarande raser med ett mycket litet antal individer. Intresset för hotade husdjursraser ökar dock genom att ersättningsformen finns, vilket visas av att flera nya besättningar tillkommer varje år.

Rasföreningar för bevarande av utrotningshotade djur

Målet med insatsen är att ingen ras ska klassificeras som kritisk för utrotning definierat enligt FAO:s system DAD-IS (Domestic Animal Diversity Information System).

Under år 2007 fattades beslut om stöd, men inga medel betalades dock ut under 2007. Orsaken är att besluten fattades sent under året och ingen förening hann därför genomföra så stor del av sin verksamhet att de ansåg det motiverat att ansöka om utbetalning av stöd.

Måluppfyllelse

Indikatorn för omfattning utgörs av antal rasföreningar som får ersättning. Målet är 15 st. För stödåret 2007 fick 6 st. rasföreningar beslut om ersättning. Dessa föreningar arbetar med bevarande av kaniner (Gotlandskanin), får (Gutefår och Allmogefår), nötkreatur (Allmogekor och Fjällraskor) och getter (Allmogegetter). Orsak till att endast 6 föreningar har fått stöd beror i huvudsak på en begränsning i den nationella förordningen vilken innebar att föreningar som t ex ansvarar för hästraser inte var stödberättigade. Denna begränsning har nu tagits bort.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal brukare som får ersättning för odling av bruna bönor	70 brukare	45 brukare
	Antal brukare som får ersättning för bevarande traditionella husdjursraser	1 000 brukare	773 brukare
	Antalet rasföreningar som får ersättning för bevarande av traditionella husdjursraser	15 föreningar	6 föreningar
	Antal hektar mark som får ersättning för odling av bruna bönor	700 hektar	498 hektar
	Antal djurenheter (DE) som får ersättning för bevarande av traditionella husdjursraser	5 000 DE	4 524 DE
Resultat	Antal hektar som framgångsrikt brukas så att marker inte växer igen eller överges	700 hektar	498 hektar
	Antal hektar/DE som framgångsrikt brukas så att natur- och kulturvärden bevaras	700 hektar 5 000 DE	498 hektar 4 524DE

3.4.2.5 Minskade växtnäringsförluster från jordbruksmark

Minskat kväveläckage

Miljöersättningen för minskat kväveläckage syftar till att minska växtnäringsläckaget från jordbruksmark genom odling av fånggröda och genom vårbearbetning.

Måluppfyllelse

Det finns två st. *indikatorer för omfattningen* av ersättningen. Indikatorn för *antal brukare* har målet 5 500 brukare. Stödåret 2007 var ca 6 300 brukare anslutna. Häri ingår 1 300 brukare med åtagande från förra programperioden. Indikatorn för *hektar mark med ersättning* är 140 000 hektar. Anslutningen uppgick till 148 600 hektar. Häri ingår 19 700 hektar från förra programperioden. Totalt avsåg 83 000 hektar fånggröda och 10 800 hektar vårbearbetning. Båda odlingsformerna uppgick till 54 800 hektar.

Resultatindikatorerna är gemensamma med delåtgärden skydds-zoner mot vattendrag. Indikatorn antal hektar som brukas framgångsrikt så att *växtnäringsförluster från jordbruksmark minskar* är 147 000 hektar. Detta mål har överträffats 2007. Indikatorn antal hektar som brukas framgångsrikt så att *marker inte växer igen* är också 147 000 hektar. Detta mål har överträffats 2007.

Skydds-zoner mot vattendrag

Miljöersättningen för skydds-zoner ska bidra till att minska ytavrinningen och växtnäringsläckaget från åkermark. Målet är en anslutning på 3 500 brukare och 7 000 hektar.

För stödåret 2007 var anslutningen ca 700 brukare och ca 2 000 hektar. Utöver ersättningsformen för skydds-zoner i landsbygdsprogrammet 2007-2013 var ca 7 400 hektar fördelade på ca 3 300 brukare anslutna till den gamla ersättningsformen. Sammanlagt fanns det ca 4 000 brukare som hade ca 9 400 hektar skydds-zoner.

Måluppfyllelse

Det finns två st. *indikatorer för omfattningen* av ersättningen. Indikatorn för *antal brukare* har målet 3 500 brukare. Stödåret 2007 var ca 4000 brukare anslutna. Häri ingår 3 300 brukare med åtagande från förra programperioden. Indikatorn för *hektar mark med ersättning* är 7000 hektar. Anslutningen uppgick till 9 400 hektar. Häri ingår 7 400 hektar från förra programperioden. Merparten av de skydds-zoner som finns inom den gamla ersättningsformen ingår i åtaganden som går ut 2007. Jordbruksverket befarar att en stor del av de lantbrukare som idag har skydds-zoner inte kommer att ansöka om ett nytt åtagande när de gamla går ut. En av anledningarna till att lantbrukare inte kommer att välja att gå in ett nytt åtagande är att ersättningsbeloppet har sänkts från 3 000 kr per hektar till 1 000 kr per hektar. Detta innebär i praktiken att brukaren måste ha fler hektar skydds-zoner för att kunna få utbetalning.

Resultatindikatorerna är gemensamma med delåtgärden minskat kväveläckage. Indikatorn antal hektar som brukas framgångsrikt så att *växtnäringsförluster från jordbruksmark minskar* är 147 000 hektar. Detta mål har överträffats 2007. Indikatorn antal hektar som brukas framgångsrikt så att *marker inte växer igen* är också 147 000 hektar. Detta mål har överträffats 2007.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal brukare som får ersättning för minskat kväveläckage	5 500 brukare	6 300 brukare

	Antalet brukare som får ersättning för anlagda skyddszoner mot vattendrag	3 500 brukare	4 000 brukare
	Antal hektar mark som får ersättning för minskat kväveläckage	140 000 hektar	148 600 hektar
	Antal hektar mark som får ersättning för anlagda skyddszoner mot vattendrag	7 000 hektar	9 400 hektar
Resultat	Antal hektar som brukas framgångsrikt så att växtnäring förlusterna från jordbruksmarken minskar	147 000 hektar	158 000 hektar
	Antal hektar som framgångsrikt sätt brukas så att marker inte växer igen eller överges	147 000 hektar	158 000 hektar
	Antal hektar som bidrar till en förbättrad vattenkvalitet	147 000 hektar	158 000 hektar

3.4.2.6 Miljöskyddsåtgärder

Miljöersättningen miljöskyddsåtgärder syftar till att minska riskerna vid hantering av växtskyddsmedel och att minska läckaget av växtnäringssämnen.

Ersättningsformen är ny från och med stödår 2007.

Måluppfyllelse

Indikatorer för omfattningen är av två slag. Indikator för *antal brukare som får ersättning* för miljöskyddsåtgärder har som mål 10 000 brukare. För stödåret 2007 var anslutningen ca 2 500 brukare. Indikatorn för *antal hektar som får ersättning* har som mål 600 000 hektar. Anslutningen år 2007 uppgick till ca 227 500 hektar. Anslutning till ersättningsformen har således ännu inte nått målen. Att målen inte har uppnåtts kan bero på att ersättningsformen är ny. Det finns även indikationer på att vissa villkor upplevs som krångliga. För stödåret 2008 har vissa förenklingar genomförts.

Målsatta *resultatindikatorer* är dels antal hektar som framgångsrikt brukas så att växtnäring förluster och riskerna vid användningen av växtskyddsmedel minskar och dels antal hektar som framgångsrikt brukas så att marker inte växer igen eller överges. Båda indikatorerna har målet 600 000 hektar. Målen har inte uppnåtts 2007.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal brukare som får ersättning för miljöskyddsåtgärder	10 000 brukare	2 500 brukare
	Antal hektar mark som får ersättning för miljöskyddsåtgärder	600 000 hektar	227 500 hektar
Resultat	Antal hektar som framgångsrikt sätt brukas så att växtnäring förlusterna och riskerna vid användning av växtskyddsmedel minskar	600 000 hektar	227 500 hektar
	Antal hektar som framgångsrikt sätt brukas så att marker inte växer igen eller överges	600 000 hektar	227 500 hektar

Antal hektar som bidrar till en förbättrad vattenkvalitet	600 000 hektar	227 500 hektar
Antal hektar som bidrar till att markkvaliteten förbättras	600 000 hektar	227 500 hektar

3.4.2.7 Ekologiska produktionsformer

Miljöersättningen för ekologiska produktionsformer ska bidra till ett hållbart utnyttjande av jordbruksmarken. Ersättningsformen innebär att jordbrukare kan få ersättning för ekologisk odling och djurhållning. Insatsen enligt landsbygdsprogrammet 2007-2013 består av två delar: Certifierad ekologisk produktion (A) och Resursbevarande produktion med ekologisk inriktning (B). Ersättning för ekologisk odling lämnas endast för odling på åkermark för odling av grödor till livsmedel, foder eller utsädesproduktion, samt även ettåriga grödor för industriändamål. Energigrödor ersätts inte, men är möjliga att ha på mark med åtagande. Ersättning för ekologisk djurhållning lämnas i form av extra ersättning för ekologiskt odlad åkermark samt mark i åtagande för betesmarker och slåtterängar.

Till jordbrukare med åtaganden enligt Miljö- och landsbygdsprogrammet 2000 – 2006 lämnas djurer ersättning endast för ekologiskt odlad slåtter- och betesvall samt grönfoder. Den ersatta arealen står i direkt proportion till antalet mjölkkor, am- och dikor, ungnöt, tackor, getter (hondjur) och suggor inom företaget. I den nya ersättningsformen är det dessutom möjligt att få ersättning för slaktsvin, värphöns och slaktkycklingar. En förändring i det nya landsbygdsprogrammet är att slåtter- och betesvall endast kan ligga till underlag för djurer ersättning men inte ger ersättning för själva odlingen.

Måluppfyllelse

Indikatorer för omfattningen är av tre slag. *Indikatorn för antal brukare som får ersättning* för ekologiska produktionsformer har som mål 21 000 brukare. Detta mål omfattar både certifierade och inte certifierade jordbrukare. Utfallet för stödåret 2007 är 15 000 brukare.

Indikatorn för andel av jordbruksmarken som är ekologiskt certifierad har som mål 20 % av jordbruksmarken. Arealen åkermark i certifierad produktion har ökat från omkring 170 000 hektar till 212 000 hektar. En preliminär uppskattning utifrån uppgifterna i Jordbruksverkets databaser är att andelen jordbruksmark i certifiering eller karens motsvarar omkring 8,5 procent av den totala jordbruksmarken i landet. Då jordbrukarna inte direkt redovisar att betesmark är certifierad för ekologisk produktion bygger denna siffra på antaganden. (Uppskattningen har gjorts genom att all betesmark har räknats in om den finns hos jordbrukare som angett att all växtodling är certifierad eller att de har certifierade ekologiska nöt, får eller getter.) Först när kontrollorganen har rapporterat arealer för 2007 är det möjligt att redovisa en säker uppgift. Det är ändå möjligt att konstatera en ökning från 2006 då andelen var ca 7 procent. För att det nationella målet, att 20 procent av jordbruksmarken ska ingå i certifiering 2010, ska nås måste ökningen bli större kommande år.

Indikatorn för antalet djur i ekologiska certifierade produktionsformer har målet 150 000 djurenheter. Djuren ska finnas i certifiering eller i karens för ekologisk produktion (delinsats A). Det kan då även handla om och djur som är certifierade utan att ingå i miljöersättningen. Ca 100 000 djurenheter har redovisats som certifierade för 2007.

Målsatta *resultatindikatorer* är fyra till antalet. Alla är relaterade till andel av jordbruksmarken. Indikatorn för *andel av jordbruksmarken som framgångsrikt brukas ekologiskt* är 20 % av jordbruksarealen. Indikatorn för andel av jordbruksmarken som framgångsrikt brukas så att *marken inte växer igen* eller överges är 20 %. Indikatorn för andel av jordbruksmarken som bidrar till förbättrad vattenkvalitet är 20 %. Indikator för andelen av jordbruksmarken som bidrar till att markkvaliteten förbättras är 20 %. Utfallet 2007 har inte nått upp till målet.

När åtaganden i gamla programmet upphör kommer brukarna att ställas inför valet att certifiera sin produktion, ansluta med en lägre stödnivå eller inte alls ansluta till ersättningen.

Eftersom ersättningen för enbart vall utan djur har tagits bort är det sannolikt att många brukare som tidigare fanns i åtgärden varken kommer att vilja gå in i ett nytt åtagande enligt nya programmet eller certifiera marken. Av de jordbrukare som hade åtagande som gick ut 2006 men som valde att inte förnya åtagandet hade 58 procent endast vall i miljöersättningen.

År 2009 kommer ersättningen för ej certifierad produktion att sänkas till 50 procent av den för certifierad. Det finns också en potential att den största andelen av betesmarken finns i åtagande för miljöersättning för betesmarker och slåtterängar. Det innebär i princip att denna mark redan sköts enligt reglerna för ekologisk produktion.

Sammanräknat utgör mark i miljöersättningarna för ekologiska produktionsformer och betesmarker och slåtterängar 34 procent av jordbruksmarken.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal brukare som får ersättning för ekologiska produktionsformer.	21 000 brukare	15 000 brukare
	Andel av jordbruksmarken som är ekologiskt certifierad	20 procent	8,5 procent
	Antalet djur i ekologiska certifierad produktionsformer	150 000 DE	100 000 DE
Resultat	Andel av jordbruksmarken som framgångsrikt brukas ekologiskt, procent	20 procent	8,5 procent
	Andel av jordbruksmarken som framgångsrikt sätt brukas så att marker inte växer igen eller överges, procent	20 procent	8,5 procent
	Andel av jordbruksmarken som bidrar till en förbättrad vattenkvalitet	20 procent	8,5 procent
	Andel av jordbruksmarken som bidrar till att markkvaliteten förbättras	20 procent	8,5 procent

3.4.2.8 Extensiv vallodling för miljön och det öppna landskapet

Miljöersättningen för extensiv vallodling lämnas för slåtter- och betesvall samt frövall i hela landet. Åkermark som används för extensiv vallodling på ett hållbart sätt har en positiv inverkan på miljön på en rad olika sätt.

Insatsen är uppdelad i två delar:

- Del A berättigar till ersättning i skogsdominerade områden och syftar till att främja den biologiska mångfalden.
- Del B berättigar till ersättning i de södra delarna av Sverige med en mer intensiv jordbruksproduktion. Syftet med del B är att minska växtnäringsförlusterna.

För båda delinsatserna gäller att marken ska aktivt brukas, dvs. årligen betas eller skördas. Skörden ska samlas ihop och föras bort. Vallen ska ligga obruten minst tre vintrar i följd. Det är inte tillåtet att sprida kemiska växtskyddsmedel, men vallen får brytas kemiskt.

Anslutning

För år stödåret 2007 har ersättning för vallodling utbetalats till ca 27 400 brukare för totalt ca 677 800 hektar. Tilläggsersättningen som är baserad på djurinnehav inom delinsats A har utbetalats för ca 440 400 hektar.

Total inkl. äldre ersättningsformer för vall har ersättning utbetalats till ca 40 200 brukare för ca 895 400 hektar.

Måluppfyllelse

Indikatorer för *omfattningen* är fem till antalet. Målet för delinsats A är en anslutning av 34 000 brukare och 700 000 hektar och för delinsats B en anslutning av 13 000 brukare och 200 000 hektar. För tilläggsersättning inom delinsats A är målet 500 000 hektar.

För år 2007 har ersättning, inkl äldre ersättningsformer, utbetalats till ca 30 100 brukare för ca 670 700 hektar inom delinsats A och till ca 10 100 brukare för ca 224 700 hektar inom delinsats B. För tilläggsersättning inom delinsats A har ersättning utbetalats för ca 440 400 hektar. Arealen för tilläggsersättning förväntas öka i takt med att brukare med äldre ersättningsformer övergår till stödformen vallodling.

Målsatta *resultatindikatorer* är fyra till antalet. Alla är relaterade till antal hektar vallodling. Indikatorn för antal hektar som framgångsrikt brukas så att *marker inte växer igen* eller överges enligt delinsats A är 700 000 hektar. Utfallet blev 670 700 hektar. Indikatorn för antal hektar som framgångsrikt brukas så att *natur- och kulturvärden bevaras* enligt delinsats A är 700 000 hektar. Utfallet blev 670 700 hektar. Indikator för antal hektar som bidrar till *förbättrad vattenkvalitet* enligt delinsats B är 200 000 hektar. Utfallet blev 224 700 hektar. Indikator för antal hektar som bidrar till *förbättrad markkvalitet* enligt delinsats B är 200 000 hektar. Utfallet 2007 blev 224 700 hektar.

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal brukare som får grundersättning för delinsats A	34 000 brukare	30 100 brukare
	Antal brukare som får grundersättning för delinsats B	13 000 brukare	10 100 brukare
	Antal hektar som får grundersättning för delinsats A	700 000 hektar	670 700 hektar
	Antal hektar som får grundersättning för delinsats B	200 000 hektar	224 700 hektar
	Antal hektar som får tilläggsersättning för delinsats A	500 000 hektar	440 400 hektar
Resultat	Antal hektar som framgångsrikt sätt brukas så att marker inte växer igen eller överges enligt delinsats A	700 000 hektar	670 700 hektar
	Antal hektar som framgångsrikt brukas så att natur-		

och kulturvärden bevaras enligt delinsats A	700 000 hektar	670 700 hektar
Antal hektar som bidrar till en förbättrad vattenkvalitet enligt delinsats B	200 000 hektar	224 700 hektar
Antal hektar som bidrar till att markkvaliteten förbättras enligt delinsats B	200 000 hektar	224 700 hektar

3.4.3 Icke-produktiva investeringar skog (227)

3.4.3.1 Bevara och utveckla skogens biologiska mångfald

Under kalenderåret 2007 fattades inga beslut inom delåtgärden som resulterade i utbetalningar. Huvudorsak var att de administrativa rutinerna inte hunnit fastställas. Det är Skogsstyrelsen som ansvarar för åtgärden.

Under 2007 var informationen om aktiviteten begränsad eftersom möjligheten att skicka in ansökningar skulle öppnas först under 2008. Enstaka artiklar fanns i SkogsEko (Skogsstyrelsens egen tidning som går ut till alla skogsägare). Vidare gavs information till referensgruppen för projektet och till delar av skogsbrukets aktörer. Vissa skogsägare, som noterat detta nya stöd i Landsbygdsprogrammet, hörde av sig till Skogsstyrelsen och undrade när man kunde ansöka om stöd. Inga ansökningar kom in till Skogsstyrelsen under 2007. Under 2008 tar Skogsstyrelsen fram föreskrifter, fastställer den interna organisationen av stödet och kvalitetssäkrar rutiner och handläggning. Prognosen är därför att inte heller under 2008 kommer möjligheten att söka stöd till rubricerad delåtgärd att öppnas.

3.4.3.2 Öka arealen ädellövskog

Under kalenderåret 2007 fattades inga beslut inom delåtgärden som resulterade i utbetalningar. Huvudorsak var att de administrativa rutinerna inte hunnit fastställas. Det är Skogsstyrelsen som ansvarar för åtgärden.

Stödet gick att söka i slutet på 2007 innan Skogsstyrelsen beslutade att stoppa LBP-projektet (implementeringen av landsbygdsprogrammet) för att granska och kvalitetssäkra de administrativa rutinerna. Av de 12 ansökningar som kom in 2007 drogs 3 tillbaka medan 8 har förts över och beviljats stöd från det ordinarie stödet till ädellövskogsbruk. En ansökan som kom in 2007, blev liggande och registrerad först 2008. Denna har inte överförts till det ordinarie stödet utan kommer att avslås på grund av olämplig mark när landsbygdsprogrammet kommer i gång igen.

Informationsmaterialet om stödet hade tagits fram och distrikten hade börjat saluföra stödet på möten med skogsägare ("skogskvällar") innan stoppet av LBP-projektet. Detta innebar att flera markägare hade kontaktat Skogsstyrelsen och var i gång att söka stödet när stoppet infördes.

De flesta markägare har dock valt att vänta med att komma in med en ansökan till dess att förutsättningarna för stödet är klara. Endast 3 ansökningar har hittills kommit in under 2008. Skogsstyrelsen arbetar för närvarande med att ta fram föreskrifter, fastställa den interna organisationen av stödet och kvalitetssäkra rutiner och handläggning. Prognosen är därför att inga ärenden inom rubricerad delåtgärd kommer att handläggas under 2008. Ärendehandläggningen förväntas komma igång i början av 2009.

3.5 Axel 3

I kapitlet anges för flera av åtgärderna bl.a. stödbelopp och investeringsvolym. Med stödbelopp avses det totala stöd som högst utbetalas till insatsen om stödberättigande kostnader enligt inlämnade verifikationer når upp till stödbeloppet. Stödbeloppet är ett åtagande från beslutande myndighet att betala ut beloppet för insatsen om relevanta villkor för stödet uppfylls. Med investeringsvolym avses den totala kostnaden för investeringen inkl. privata medel.

3.5.1 Diversifiering (311)

Stödet lämnas som företagsstöd till jordbruksföretag för investeringar eller köp av tjänster för att utveckla nya verksamhetsgrenar och på så sätt stärka lönsamheten inom dessa företag. Det lämnas också som projektstöd för att stimulera ekonomin på landsbygden. Syftet med stödet är att genom ett större utbud av tjänster och produkter stärka lantbruksföretagen och öka landsbygdens attraktionskraft för boende, företagande och turism.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal personer* är målet att 700 personer ska få stöd per år. Under 2007 har 53 sökande (därav 39 företagsstöd) fått ansökan om stöd beviljad. Indikatorn för *omfattning – investeringsvolym* anger målet 420 mnkr per år. Investeringsvolymen för år 2007 är totalt 11,6 miljoner kronor. En *resultatindikator* är bruttoökning av antal arbetstillfällen per år under programperioden. Målet är 600 nya arbetstillfällen per år. För kalenderåret 2007 har inte målet uppnåtts. En annan resultatindikator är ökning i bruttofördälingsvärde i företag som fått stöd. Denna har bedömts nå målet med 5 % ökning.

Endast ett fåtal ansökningar om utbetalning har beslutats under 2007. Detta beror sannolikt på att verksamheten i stöden inte har kommit så långt under 2007 att det varit motiverat att ansöka om utbetalning.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Omfattning	Antal personer som har fått stöd	700 personer	53 personer
	Totala investeringsvolymen, Mkr	420 Mkr (M€46,7)	11,6 Mkr (M€1,3)
Resultat	Ökning i bruttofördälingsvärde, i procent	5 procent	5 procent
	Bruttoökning av arbetstillfällen till följd av stöd	600 arbetstillfällen	45 arbetstillfällen

3.5.2 Mikroföretag (312)

Stödet lämnas dels som företagsstöd till enskilda mikroföretagare i form av investeringar eller köp av tjänster för utveckling av företaget. Det lämnas också som ett projektstöd med syfte att förbättra förutsättningarna för företag att utveckla sin verksamhet. Syftet med stödet är att företagen ska bli långsiktigt konkurrenskraftiga och lönsamma genom att främja en hållbar utveckling eller produktion av varor eller tjänster som efterfrågas på marknaden.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn *omfattning – antal mikroföretag som startat eller utvecklat sin verksamhet* ska 1 000 företag beviljas stöd per år. Under 2007 har 81 sökande fått bifallsbeslut för ansökan om stöd.

Målet för *omfattning – investeringsvolym* är 600 mnkr per år. Stödbeloppet är totalt 31,5 miljoner kronor och investeringsvolymen totalt 75,6 miljoner kronor. En *resultatindikator* är bruttoökning av antal arbetstillfällen per år under programperioden. Målet är 1 000 nya arbetstillfällen per år. För kalenderåret 2007 kom ansökningsprocessen igång sent, vilket delvis förklarar att målet inte har uppnåtts, endast 69 nya arbetstillfällen bedöms ha uppnåtts. En annan resultatindikator är ökning i bruttoförädlingsvärde i företag som fått stöd. Denna har bedömts nå målet med 5 % ökning.

Företagsstöden utgör den största andelen sökanden med 69 bifallsbeslut. Stödbelopp är totalt 11,6 miljoner kronor och investeringsvolymen utgör 41,3 miljoner kronor i företagsstöden.

Endast ett fåtal ansökningar om utbetalning har beslutats under 2007. Detta beror sannolikt på att verksamheten i stöden inte har kommit så långt under 2007 att det varit motiverat att ansöka om utbetalning.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Omfattning	Antal mikroföretag med stöd som startat eller utvecklat sin verksamhet	1 000 företag	91 företag
	Totala investeringsvolymen, Mkr	600 Mkr (M€66,7)	75,6 Mkr (M€8,2)
Resultat	Ökning i bruttoförädlingsvärde, i procent	5 procent	5 procent
	Bruttoökning av arbetstillfällen	1 000 arbetstillfällen	69 arbetstillfällen

3.5.3 Främjande av turistnäringen (313)

Stödet lämnas som företagsstöd till enskilda turistföretagare i form av investeringar eller för köp av tjänster för utveckling av företaget. Det lämnas också som ett projektstöd med syfte att allmänt förbättra förutsättningar för företag att utveckla sin turistverksamhet. Syftet med stödet är att företagen ska bli långsiktigt konkurrenskraftiga och lönsamma genom att främja en hållbar utveckling eller produktion av varor eller tjänster som efterfrågas på marknaden.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal nya turistverksamheter* ska 1 000 verksamheter beviljas stöd per år. Under 2007 har 60 sökande fått bifallsbeslut för ansökan om stöd. Målet för *omfattning - investeringsvolym* är 600 mnkr per år. Investeringsvolymen för 2007 är totalt 47,5 mnkr. En *resultatindikator* är bruttoökning av antal arbetstillfällen per år under programperioden. Målet är 1000 arbetstillfällen per år. För kalenderåret 2007 har inte målet uppnåtts.

Andelen beslut och stödbeloppet är jämnt fördelat mellan företagsstöd och projektstöd. Investeringsvolymen är ungefär dubbelt så stor i företagsstödet med 40,1 mnkr jämfört med 22,7 mnkr i projektstödet.

Endast ett fåtal ansökningar om utbetalning har beslutats under 2007. Detta beror sannolikt på att verksamheten i stöden inte har kommit så långt under 2007 att det varit motiverat att ansöka om utbetalning.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Omfattning	Antal nya turistverksamheter som fått stöd	1000 verksamheter	60 verksamheter
	Totala investeringsvolymen, Mkr	600 Mkr (M€66,7)	47,5 Mkr (M€5,2)
Resultat	Ökning i bruttofördlingsvärde, procent	5 procent	5 procent
	Bruttoökning av arbetstillfällen	1000 arbetstillfällen	223 arbetstillfällen
	Ökad turisttillströmning, procent	5 procent	2 procent

3.5.4 Grundläggande tjänster (321)

Stödet lämnas som företagsstöd till enskilda företagare, organisationer m.fl. i form av investeringar eller för köp av tjänster.

Det kan exempelvis röra sig om anpassning av byggnader och lokaler, inköp av ny utrustning, marknadsundersökningar eller om småskalig infrastruktur. Stödet lämnas också som ett projektstöd för generella insatser som syftar att förbättra förutsättningarna för en bättre livskvalitet på landsbygden i form av lokal kommersiell och offentlig service samt kultur- och fritidsaktiviteter.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal aktiviteter* ska 135 aktiviteter beviljas stöd per år. Under 2007 har 6 sökande fått bifallsbeslut för ansökan om stöd. Målet för *omfattning - investeringsvolym* är 100 mnkr per år. Investeringsvolymen år 2007 är på totalt 0,3 mnkr. *Resultatindikatorerna* (befolkning som gynnas av förbättrad service, +0,32 % per år, respektive ökad tillgång till bredband, +0,5 % per år) bedöms inte ha nått de målsatta värdena. Observera att indikatorn endast avser och mäter de insatser som finansieras inom Landsbygdsprogrammet.

Orsaken till den låga måluppfyllelsen är sannolikt att det är första året i stödperioden och att det var först under hösten som det var möjligt att börja fatta beslut om stöd. Dessutom förväntas åtgärden till stor del genomföras inom ramen för Leader som inte var etablerat under 2007.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Omfattning	Antal aktiviteter som fått stöd	135 aktiviteter	6 aktiviteter
	Totala investeringsvolymen, Mkr	100 Mkr (M€11,1)	0,3 Mkr (M€0,04)
Resultat	Befolkning på landsbygden som gynnas av förbättrad service, i procent	0,32 procent	0,0 procent
	Ökad tillgång till bredband på landsbygden, i procent	0,5 procent	0,0 procent

3.5.5 Förnyelse och utveckling i byarna (322)

Stödet lämnas i form av projektstöd till insatser som ökar möjligheterna för boende och utkomst, samt allmänt stärker bygdens attraktionskraft. Insatserna ska bidra till ett hållbart nyttjande av bygdens samlade resurser.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal byar/lokala grupper* ska 350 byar per år beviljas stöd för att genomföra verksamhet. Under 2007 har 19 sökande fått bifallsbeslut för ansökan om stöd. Målet för *omfattning - investeringsvolym* är 70 mnkr per år. Investeringsvolymen är totalt 0,5 mnkr. *Resultatindikatorerna* (befolkning som gynnas av förbättrad service respektive ökad tillgång till bredband) bedöms ha påverkats endast i marginell utsträckning.

Orsaken till den låga måluppfyllelsen är sannolikt att det är första året i stödperioden och att det var först under hösten som det var möjligt att börja fatta beslut om stöd. Dessutom förväntas åtgärden till stor del genomföras inom ramen för Leader som inte var etablerat under 2007.

Endast ett fåtal ansökningar om utbetalning har beslutats om under 2007. Detta beror sannolikt på att verksamheten i stöden inte har kommit så långt under 2007 att det varit motiverat att ansöka om utbetalning.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Omfattning	Antal byar/lokal grupper som genomfört verksamhet	350 byar	19 byar
	Totala investeringsvolymen, Mkr	70 Mkr (M€7,8)	0,5 Mkr (M€0,06)
Resultat	Befolkning på landsbygden som gynnas av förbättrad service, procent	2 procent	0 procent
	Ökad tillgång till bredband på landsbygden, procent	0,5 procent	0 procent

3.5.6 Bevarande och uppgradering av natur- och kulturarvet på landsbygden (323)

Stödet lämnas som företagsstöd till enskilda företagare, organisationer m.fl. i form av investeringar eller för köp av tjänster. Det kan exempelvis röra sig om restaurering av kulturhistoriska byggnader för användning inom ett nytt område eller om restaurering, underhåll och uppgradering av det lokala natur- och kulturlandskapet. Stödet lämnas också som ett projektstöd för generella insatser som syftar att förbättra förutsättningarna enligt ovan.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal aktiviteter* ska 175 aktiviteter beviljas stöd per år. Under 2007 har 11 sökande fått bifallsbeslut för ansökan om stöd. Målet för *omfattning - investeringsvolym* är 45 mnkr per år. Investeringsvolymen är totalt 1,2 miljoner kronor. Utfallet för *resultatindikatorn* (befolkning som gynnas av förbättrad service) har varit mycket marginell, vilket i huvudsak kan förklaras av sen start för stödprocessen.

Andelen projektstöd dominerar i åtgärden. Ingen utbetalning har gjorts inom åtgärden under 2007.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Omfattning	Antal aktiviteter som fått stöd	175 aktiviteter	11 aktiviteter
	Totala investeringsvolymen, Mkr	45 Mkr (M€5)	1,2 Mkr (M€0,13)
Resultat	Befolkning på landsbygden som gynnas av förbättrad service, procent	4 procent	0,3 procent

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Resultat	Antal restaurerade byggnader	100 byggnader	2 byggnader

3.5.7 Kompetensutvecklings- och informationsinsatser (331)

Syfte

Kompetensutvecklingen inom axeln ska underlätta anpassningen för landsbygdens aktörer utanför jordbrukssektorn till nya förutsättningar för en ökad kvalitet i produktionen av varor och tjänster.

Dessutom ska den stärka företagens utvecklingsförmåga och konkurrenskraft. Kompetensutveckling av företagarna och kunskapsuppbyggnad hos företagen är viktig för att uppnå målen för axel 3. Aktiviteter utförs både nationellt och regionalt med utgångspunkt i nationella och regionala strategier för landsbygdsutveckling. Åtgärden är uppdelad mellan projektstöd och företagsstöd som inom axel 1.

Totalt har 131 projekt beviljats stöd om sammanlagt 27,2 mnkr.

Målgrupp

Målgrupp för åtgärden inom axel 3 är personer som är verksamma på landsbygden. Det kan vara företag inom jordbrukssektorn, inklusive trädgård och renskötsel samt livsmedels- eller skogsbrukssektorerna, eller i produktutveckling för dessa sektorer. Målgruppen innefattar även personer som är verksamma på landsbygden i största allmänhet, utan koppling till ovan nämnda sektorer.

Målområden

Kompetensutvecklingen genomförs under det gemensamma namnet ”Landet lär”, som också innefattar axel 1. Verksamheten har delats in i olika målområden, vilka för axel 3 har en koppling till regional utveckling.

Målområdet företagsutveckling

Kompetensutveckling inom målområdet ska medverka till att öka kvaliteten i produktionen av varor och tjänster och för att stärka företagens utvecklingsförmåga och konkurrenskraft. Målområdet är uppdelat på företag inom de gröna näringarna (insatser inom axel 1) och företag utanför de gröna näringarna (insatser inom axel 3).

Målområdet landsbygdsutveckling

Kompetensutveckling inom målområdet ska bidra till att få en ökad livskvalitet på landsbygden genom kompetenshöjande åtgärder inom områdena service, bygdeutveckling och utveckling och bevarande av natur- och kulturarvet.

Mål och måluppfyllelse

Förvaltningsmyndigheten har utvecklat ett särskilt IT-stöd för att samla in indikatorer för åtgärden. Detta har ännu inte driftsatts och därför har inte systemet kunnat användas för att ta fram aktuella siffror till årets rapport. Indikatorer för kompetensutveckling har tagits in från länsstyrelserna på annat sätt men är inte fullständiga och anger inte unika deltagare.

Enligt indikatorn för *omfattning – antal ekonomiska aktörer som deltagit i stödda aktiviteter* är målet 15 000 aktörer per år. Sammanlagt har 24 237 personer deltagit i olika aktiviteter under 2007 varav 9 695 var kvinnor och 14 542 var män. Siffrorna inkluderar även Jordbruksverkets utbildningar av länsstyrelser och LAG i förberedelse och införande av Leader. Målet för *omfattning – antal deltagardagar* är 30 000 dagar. För 2007 har 11 239 utbildningsdagar rapporterats inom åtgärden vad gäller projektstöd.

När det gäller företagsstödet går det inte med tillgängliga siffror att utläsa antalet utbildningsdagar, men antalet deltagare är 50 varav 23 är kvinnor och 27 är män.

Tillgänglig statistik pekar mot ökade möjligheter till en bättre måluppfyllelse under 2008. Många projekt har beslutats men inte hunnit avslutas eller avrapporteras under 2007.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Omfattning	Antal ekonomiska aktörer som deltagit i stödda aktiviteter	15 000 aktörer	24 237 aktörer
	Antal deltagardagar	30 000 dagar	11 239 dagar
Resultat	Antal deltagare som fullföljt utbildningar	15 000 deltagare	24 237 deltagare

3.5.8 Kompetens- och informationsinsatser för förberedelse och genomförande av lokala utvecklingsstrategier (341)

Stödet lämnas i form av ett projektstöd till LAG under förberedelsefasen för framtagande av underlag till och utarbetande av den lokala utvecklingsstrategin. Stöd lämnas också till informationsaktiviteter som genomförs av förvaltningsmyndigheten.

Ingen utbetalning har gjorts inom åtgärden under 2007.

Måluppfyllelse

Enligt indikatorn för *omfattning – antal kompetensutvecklings- och animationsaktiviteter* ska 200 aktiviteter beviljas stöd per år. Under 2007 har 19 sökande fått bifallsbeslut för ansökan om stöd. Stödbeloppet är totalt 3,4 mnkr. Huvuddelen av insatserna har varit framtagande av strategier för LAG. Målet för *omfattning – antal deltagare i aktivitet* är 10 000 deltagare per år. I samband med framtagandet av strategierna har genomförts flera mobiliseringsmöten i de olika planerade Leaderområdena med ett stort antal deltagare. Dock har Jordbruksverket ännu inte samlat in underlag på antalet deltagare, som dock uppskatats till 380 st.

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal kompetensutvecklings- och animationsaktiviteter	200 aktiviteter	19 aktiviteter
	Antal deltagare i aktiviteter	10 000 deltagare	380 deltagare
	Antal offentlig-privata partnerskap som fått stöd	0 partnerskap	0 partnerskap
Resultat	Antal deltagare i fullföljda insatser	10 000 deltagare	380 deltagare

Programspecifika indikatorer och kvantifierade mål

Resultat	Antal bildade LAG-grupper	60 grupper	0 grupper
----------	---------------------------	------------	-----------

3.6 Axel 4

Den omfattande informationskampanj om möjligheten att bilda LAG och Leaderområden som påbörjades 2006 fortsatte under första halvåret 2007 genom informationsmöten i varje län.

Jordbruksverket har även lagt ut information på sin webbsida som ytterligare hjälpmedel för blivande LAG samt deltagit vid lokalt eller regionalt initierade informationsmöten. Verket har också informerat om Leader vid olika seminarier som anordnats av nationella intressentgrupper som t.ex. Sveriges Kommuner och Landsting.

Länsstyrelserna kommer att administrera Leader, såväl godkännande av Leaderområden som hantering av enskilda projektärenden och länsstyrelsernas regionala genomförandestrategier omfattar därför också avsnitt om Leader. Med anledning av länsstyrelsernas del i Leader har Jordbruksverket anordnat särskilda utbildnings- och informationstillfällen för länsstyrelserna.

Intresset för att bilda Leaderområden har blivit mycket stort och under hösten gjorde verket en enkätundersökning som visade att länsstyrelserna identifierat 68 lokala utvecklingsgrupper som åtminstone påbörjat arbetet med att forma ett Leaderområde. De landsbygdsområden som omfattas av det pågående utvecklingsarbetet täcker huvuddelen av Sveriges landsbygd och endast ett litet fåtal kommuner omfattas inte av dessa områden. Landsbygdsprogrammet har som mål att Leader ska omfatta 75 % av landsbygdens befolkning. Mycket pekar därmed mot att det målet kan uppnås eller överträffas.

I enlighet med landsbygdsprogrammet godkänns LAG och Leaderområden i flera steg och vid utgången av 2007 var det endast en LAG som tecknat avtal med länsstyrelsen och var beslutsmässiga inom programmet. Flera LAG beräknades dock bli slutligt godkända redan i början av 2008 och Jordbruksverkets grundutbildning av LAG påbörjades därför under senare delen av året. Även de länsstyrelser deltar som administrerar deltagande LAG vid dessa utbildningar. Inga beslut om medel inom axel 4 har fattats under året.

Jordbruksverket har förstärkt den personalstyrka som arbetar med Leader med ett antal personer. Under senare delen av året har också Sveriges nationella landsbygdsnätverk etablerats och tagit ett stort ansvar för främjandet av Leader.

Måluppfyllelse

Leader har 3 st. *omfattningsindikatorer*. Indikatorn för *antal LAG-grupper* har målet 60 grupper. Målet uppnåddes inte 2007 men kommer med stor sannolikhet att uppnås och överskridas under 2008. Indikatorn för *storlek på Leaderområden* har som mål 300 000 kvkm. Detta mål uppnåddes inte 2007 men kommer med stor sannolikhet att uppnås och överskridas under 2008 eftersom så gott som hela Sveriges landsbygd väntas komma att anslutas. Indikatorn för *antal projekt* har som mål 9 000 projekt. Inga projekt startades upp 2007. *Resultatindikatorerna* är antal tillkommande *arbetstillfällen* och *antal deltagare* som fullföljt utbildningar per år. Inget av dessa mål har uppnåtts under 2007 eftersom inga LAG hunnit bildas.

3.6.1 Genomförande av lokala utvecklingsstrategier (411,412 och 413)

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal LAG-grupper	60 grupper	0
	Storlek på Leaderområden (kvadrat kilometer)	300 000 km ²	0
	Antal projekt finansierade av LAG	9 000 projekt	0

Resultat	Tillkommande arbetstillfällen, brutto per år	1 000 arbetstillfällen	0
	Antal deltagare som fullföljt utbildningar per år	5 000 deltagare	0

3.6.2 Samarbete (421)

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål	Utfall
Omfattning	Antal stödda projekt	300 projekt	0
	Antal LAG-grupper som deltar i samarbete	60 grupper	0
Resultat	Antal nya arbetstillfällen, brutto (årsverken) per år	100 arbetstillfällen	0

3.6.3 Driftskostnader för LAG-grupperna samt informations- och animationsinsatser (431)

Kvantifierade mål för EU gemensamma indikatorer

Typ av indikator	Indikator	Mål per år	Utfall
Omfattning	Antal informations- och animationsinsatser	600 insatser	0
	Antal deltagare i olika aktiviteter	30 000 aktiviteter	0
Resultat	Antal insatser för vilka uppställda mål har nåtts	600 insatser	0

4 Programmens finansiella genomförande

4.1 Generellt om det finansiella genomförandet

Som framgått av tidigare avsnitt gäller att endast få ansökningar inom axlarna 1 och 3 beslutades om år 2007. Större delen av utbetalningarna inom dessa axlar avser därför övergångsutbetalningar från förra programperioden enligt förordningen (EG) nr 1320/2006. För axel 2 utbetalades mer betydande belopp varav en relativt stor andel avsåg utbetalningar enligt beslut från förra programperioden. För axel 4 fattades inga stödbeslut år 2007 och således har heller inga utbetalningar verkställts under året.

4.2 Åtgärdsvis redovisning av utbetalade belopp

Av nedanstående tabell följer de belopp (totala offentliga medel, således både EU och nationella) uttryckt i euro som har utbetalats till stödmottagarna under kalenderåret 2007 och som finansieras genom programmets medelstildelning. Även kvartal 4 år 2006 (Q4 2006) har finansierats genom programmet men har inte tagits med här. Med övergångsutgifter i tabellen avses betalningar till stödmottagarna som baseras på beslut fattade under den förra programperioden inom ramen för miljö- och landsbygdsprogrammet 2000-2006. Utbetalningar inom ramen för Leader + och mål 1 är således inte inkluderade.

Av tabell 12 framgår utbetalade och till EU redovisade belopp i euro under kalenderåret 2007.

Tabell 12 Belopp utbetalade till stödmottagarna (euro)

Axlar/åtgärder	Utbetalat stöd år 2007	Utbetalat stöd kumulativt från år 2007 till år 2007
Axel 1	-	-
Åtgärd 111	11 923 656	11 923 656
Därav överg.utg.	11 688 337	11 688 337
Åtgärd 112	2 180 277	2 180 277
Därav överg.utg.	26 892	26 892
Åtgärd 121	7 923 963	7 923 963
Därav överg.utg.	7 198 207	7 198 207
Åtgärd 123	492 763	492 763
Därav överg.utg.	492 763	492 763
Åtgärd 124	0	0
Därav överg.utg.	0	0
Åtgärd 125	0	0
Därav överg.utg.	0	0
Totalt axel 1	22 520 659	22 520 659
Därav överg.utg.	19 406 199	19 406 199
Axel 2	-	-
Åtgärd 212	73 352 124	73 352 124

Därav överg.utg	816 296	816 296
Åtgärd 214	225 177 256	225 177 256
Därav överg.utg	97 588 939	97 588 939
Åtgärd 227	0	0
Därav överg.utg	0	0
Totalt axel 2	298 529 380	298 529 380
Därav överg.utg	98 405 235	98 405 235
Axel 3	-	-
Åtgärd 311	934 079	934 079
Därav överg.utg	886 164	886 164
Åtgärd 312	18 571	18 571
Därav överg.utg	0	0
Åtgärd 313	259 854	259 854
Därav överg.utg	50 173	50 173
Åtgärd 321	29 868	29 868
Därav överg.utg	0	0
Åtgärd 322	1 476	1 476
Därav överg.utg	0	0
Åtgärd 323	1 057	1 057
Därav överg.utg	1 057	1 057
Åtgärd 331	866 348	866 348
Därav överg.utg	865 531	865 531
Åtgärd 341	0	0
Därav överg.utg	0	0
Totalt axel 3	2 111 253	2 111 253
Därav överg.utg	1 802 925	1 802 925
Axel 4	-	-
Åtgärd 411	0	0
Åtgärd 412	0	0
Åtgärd 413	0	0
Åtgärd 421	0	0
Åtgärd 431	0	0
Totalt axel 4	0	0
Tekniskt stöd	11 502 645	11 502 645
Därav överg.utg	0	0
Totalt för	334 663 937	334 663 937

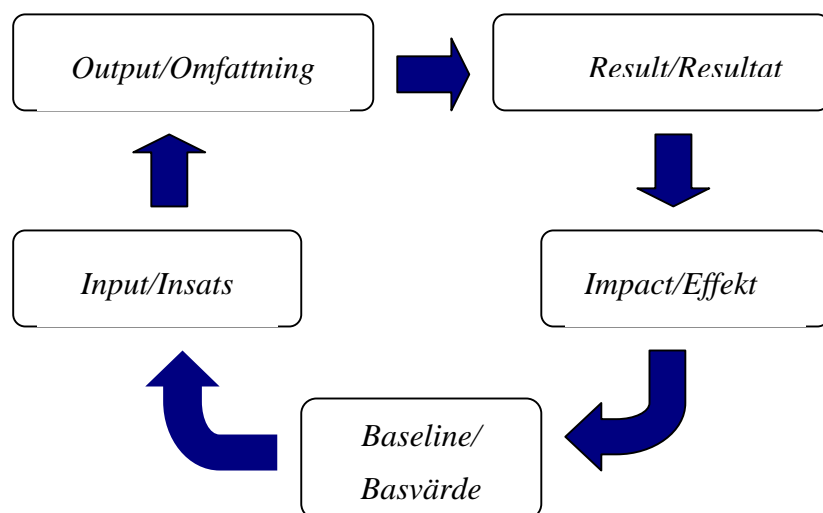
Programmet

Därav överg.utg 119 614 359 119 614 359

Som framgått av tidigare avsnitt har inom åtgärderna icke-produktiva investeringar skog (åtgärd 227) och axel 4 inga beslut fattats under 2007 som lett till utbetalningar. Programmets totala budget i offentliga medel uppgår till 3 917 mneuro. Om utgifterna skulle fördelas lika per år skulle varje år motsvara 560 mneuro. Programmets utgifter under EU:s räkenskapsår 2007 uppgår till 410 mneuro. Beloppet understiger det beräknade genomsnittet för utbetalningar med knappt 30 %. Förbrukningen under följande år måste således öka i motsvarande grad.

5 System för uppföljning av programmet

Kommissionen har presenterat och fastställt en förhållandevis utvecklad instruktion (CMEF) om hur övervakning och utvärdering av Landsbygdsprogrammet ska gå till. En logisk kedja av indikatorer binder samman målsättningar på olika nivåer som också speglar hur strategi – stöd/åtgärder – aktiviteter – resultat – effekter är tänkt att följas på ett kedjeliknande sätt. Effekterna som kan avläsas av politiken ska vara renodlade, dvs. korrigeringar för påverkan av annat slag än den aktuella politiken ska i så stor utsträckning som möjligt isoleras för att ge svar på frågan om vilken nettopåverkan som politiken bidrar till. När effekterna avläses ställs dessa sedan emot de grundförhållanden som presenteras i strategin för programmet, dvs. de s.k. ”baselineindikatorerna”. Detta innebär att det finns en återkopplingslänk i indikatorkedjan från impact/effekt- till baselineindikatorerna. Ett sätt att se på utvärderingsarbetet är enligt det cirkulära kedjeflödet som visas i figuren nedan.

Figur 1 Kommissionens indikatorer och cirkulära kedjemässiga förhållande

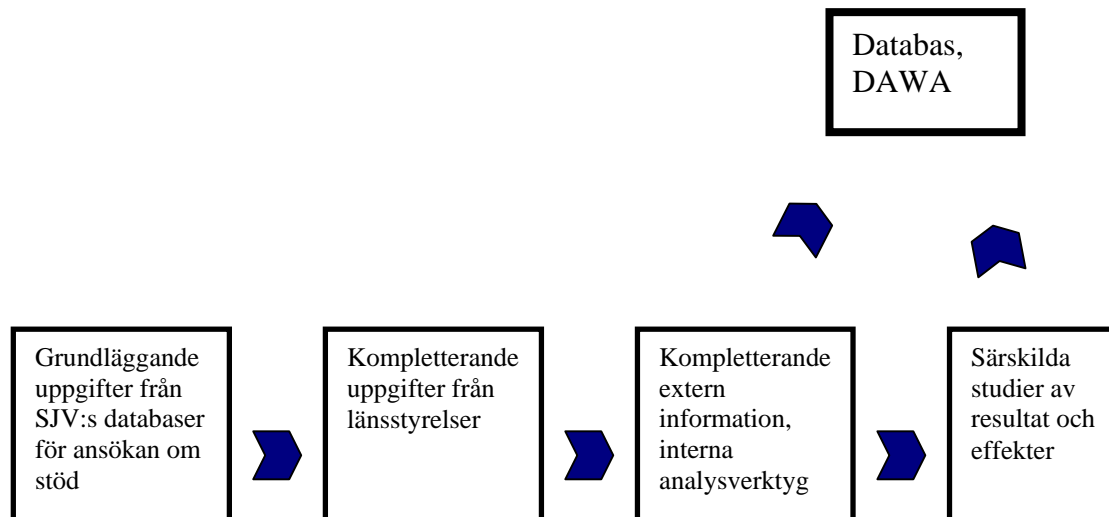
Den svenska strategin som ligger till grund för utformningen av det svenska Landsbygdsprogrammet 2007-2013 baseras på det utgångsläge som basvärdesindikatorerna visar och den s.k. SWOT-analys som finns presenterad i den nationella strategin. Utifrån denna grundläggande analys har sedan Landsbygdsprogrammet utformats. Input- eller *insatsindikatorerna* speglar sedan hur de tillgängliga resurserna används, dvs. hur stora resursinsatser som görs. Därefter ska output- eller *omfattningsindikatorer* ge svar på frågan hur insatserna används och vilka aktiviteter som de åtgärderna har bidragit till. Nästa steg är att visa vilka *resultat brutto* som åstadkommit och som kan kopplas till de olika åtgärderna. För att sedan få ett klart svar på frågan om vilka nettoeffekter som politiken genererar ska analyser göras där nödvändiga justeringar genomförs för att isolera dessa nettoeffekter (*effektindikatorn*) och den verkliga påverkan som programmet bidrar till. Det handlar exempelvis om att ta hänsyn till multiplikativa effekter, s.k. dödviktseffekter, korrigera för eventuell dubbelräkning och att de tillgängliga medlen använts på ett ändamålsenligt sätt.

På ett praktiskt och konkret plan genomförs insamling av uppgifter i olika moment och från olika källor. En första och viktig källa i detta arbete är de interna databaser och register som finns vid Jordbruksverket och som bygger på inlämnade ansökningshandlingar och uppgifter som lämnas av stödsökanden. Uppgifter lämnas både i samband med att ansökan inlämnas, när aktiviteter genomförs och när aktiviteter har avslutats. Stöden är av skilda slag och riktar sig både mot utveckling av enskilda företag och individer, och mot landsbygdsutveckling i en vidare mening. Eftersom olika former av stöd ställer krav på olika metodmässiga arbetsätt med avseende på utvärdering och uppföljning har Jordbruksverket delat in de olika stöden i fyra olika grupper:

- A. Indikatorer kopplade till axel 2 (åtgärder 212, 214 etc.)
- B. Indikatorer för kompetensutveckling, rådgivning och informationsinsatser (åtgärder 111 förutom miljöinriktade åtgärder, 114, 331, 341).
- C. Indikatorer kopplade till företagsstöd (åtgärder 112, 121, 123, 311, 312, 313).
- D. Indikatorer kopplade till projektstöd och Leader (åtgärder 311, 312, 313, 322, 323, 411, 412, 413).

Information samlas in för varje indikator enligt programmet. Metoderna härför skiljer sig åt mellan indikatorerna. Enklast är omfattningsindikatorerna som normalt tas in genom ansökningsblanketterna (stöd eller utbetalning). De svåraste indikatorerna är de som mäter effekten. För dessa görs särskilda modellstudier och analyser. Indikatorerna för Leader samlas in i särskild ordning, som syftar till att isolera insatser inom Leader från övriga insatser för att undvika dubbelräkning. Insamling och sammanställning kan på ett förenklat sätt beskrivas med nedanstående schematiska kedja med olika moment. Grundläggande uppgifter om vilka personer och företag som fått stöd tillhandahålls genom verkets olika register och databaser för administration av programmet. Även en stor mängd av de efterfrågade uppgifterna kommer genom denna kanal. Emellertid krävs också att uppgifter granskas och kompletteras. Det rör sig om uppgifter som finns i affärsplaner m.m. som inte på ett enkelt sätt går att registrera genom standardiserade rutiner vid länsstyrelserna, Sametinget eller Skogsstyrelsen. Erfarenhetsmässigt krävs centraliserade insatser för att få en god datakvalitet utifrån det enkla faktum att när många olika personer är inblandade i registrering av uppgifter är risken högre för olika tolkningar jämfört med om färre personer gör samma sak. Det andra momentet i sammanställningen av informationen innebär därför både en kvalitetsgranskning och att kompletterande uppgifter tillförs centralt vid Jordbruksverket.

I ett tredje moment kompletteras underlagen med vissa uppgifter som tas från externa källor och med utnyttjande av analysverktyg vid Jordbruksverket. Det rör sig bl.a. om uppgifter om förädlingsvärden som kräver särskilda insatser i form av granskning av bokföringsunderlag. Interna analysverktyg i form av produktionsgrenskalkyler utnyttjas tillsammans med bokföringsuppgifter i syfte att erhålla underlag av hög kvalitet för förädlingsvärden på företagsnivå. För att erhålla en fullständig profil över de effekter som är i fokus krävs sedan också en del ytterligare uppföljningsstudier i enkätform. Detta rör frågor som sammanhänger med projektstöd och kompetensutvecklingsinsatser. Vidare krävs särskilda studier för att erhålla underlag som gör det möjligt att beräkna eller i förekommande fall uppskatta vilka nettoeffekter som politiken bidrar till (dvs. impact/effekt). Det senare handlar exempelvis om frågor kopplade till multiplikativa effekter, dödviktseffekter, dubbelräkning och att resurser används ändamålsenligt. Frågan om i vilken utsträckning som investeringar mm skulle ha gjorts även om stöd inte utbetalats är ett exempel på sådana analyser (dödviktseffekt).

Figur 2 Schematisk kedja för sammanställning av information

Det är viktigt att notera Jordbruksverkets roll som förvaltningsmyndighet i detta sammanhang. Denna roll innebär ett ansvar för årliga rapporteringar av indikatorer för vad som kan kallas en löpande uppföljning av hur Landsbygdsprogrammet utvecklas. Vidare har Jordbruksverket ett ansvar för att producera underlag som externa utvärderare efterfrågar i samband med mid-term och ex-post utvärderingarna. Detta rör således särskilt frågor om effektindikatorerna. Det är viktigt att observera att dessa utvärderingar sedan görs av oberoende externa utvärderare och inte av Jordbruksverket. Sådan utvärderare är ännu inte utsedd.

Eftersom resultat och effekter ska identifieras krävs i många fall att viss tid tillåts förlöpa mellan tidpunkten då stöd ansöks och erhålls respektive tills effekter kan förväntas ha uppstått. Detta betyder också att svar om vilka effekter som realiserats av en åtgärd går att få först efter det att viss tid har förflutit, dvs. särskilt riktade studier om effekters omfattning kan inte genomföras förrän denna tid har gått.

Vi kan dela in källorna för att sammanställa en indikatorbild i huvudsakligen följande kategorier:

1. Interna register och offentlig statistik: register över ansökningar, officiell statistik som SCB producerar såsom nationalräkenskaperna, regionala räkenskaper, företagsstatistik, sysselsättningsstatistik, mm. Vidare kommer register och information från företag, sammanställd data från universitet och forskningsinstitutioner att utnyttjas.
2. Särskild bearbetning av bokföringsdata mm som görs på uppdrag av externa aktörer som har tillgång till sådan information i sin normala verksamhet.
3. Särskilda undersökningar och modellbearbetning av data: riktade urvalsundersökningar till Landsbygdsprogrammets målpopulationer (stratifierade urval), bearbetning och tillämpning av framtagna analysmodeller med utnyttjande av data från register, urvalsundersökningar, data från företag mm.

I bilaga 1 till denna årsberättelse redovisas de indikatorer som har varit möjliga att sammanställa för 2007. För årsberättelsen avseende 2008 kommer ytterligare indikatorer att redovisas.

5.1 Insamling av indikatorer för 2007

För programperioden 2007-2013 ställs annorlunda och delvis hårdare krav på medlemsländerna när det gäller arbetet med indikatorer. I stor utsträckning används en annan begreppsapparat och andra definitioner av indikatorer och för basmaterial för indikatorer under innevarande programperiod jämfört med tidigare. Kommissionen har utarbetat ett omfattande material som beskriver vad man vill ha in från medlemsländerna. Trots detta återstår många oklarheter när det gäller det praktiska tillvägagångssättet att samla in data m.m., som varje medlemsland måste reda ut med utgångspunkt från landets specifika situation. Under 2007 har vi i Sverige ägnat åtskillig tid åt att analysera inkommet material från ansökningar m.m. och från det försöka skapa oss en uppfattning om hur vi praktiskt ska lösa problemen. Arbetet har utmynnat i en strategi som vi presenterat för Jordbruksdepartementet. En viktig del i denna strategi är att vi planerar att genomföra specialundersökningar direkt via LRF-Konsult och Hushållningssällskapen rörande basuppgifter för företagsstöden.

Strategin för arbetet med indikatorer är gemensam för uppföljning (monitoring) och utvärdering (evaluation). Att få fram uppgifter på det sätt som är tänkt i strategin kräver en hel del förberedelsetid. Vi räknar inte med att kunna göra kompletta datasammanställningar förrän tidigast våren 2008. Siffrorna som redovisas för 2007 i föreliggande rapport bygger därför till stor del på bedömningar när det gäller resultatindikatorerna. För omfattningsindikatorerna baseras nedbrytningar på ålder och kön i stor utsträckning på skattningar.

6 Åtgärder för att garantera kvalitet och måluppfyllelse

6.1 Övervaknings- och utvärderingsåtgärder

Kvalitet och effektivitet i genomförandet av programmet säkerställs främst genom information till stödmottagarna om villkor för stöden, goda IT-system och arbetsrutiner, samt genom administrativa och fysiska kontroller.

Inför den nya programperioden gjordes omfattande processanalyser för att få fram enhetliga och effektiva arbetsmetoder. Detta arbete ledde bl.a. till att det nu finns en elektronisk handbok, Handläggärstödet, för alla stöd inom landsbygdsprogrammet. Tidigare fanns den bara för miljöersättningarna och kompensationsbidraget samt stöden inom CAP:s pelare I. I Handläggärstödet finns bl.a. processbeskrivningar och arbetsrutiner för handläggningen, relevant regelverk, IT-manualer och beskrivning av hur olika felkoder i systemen ska hanteras. Alla handläggare har tillgång till Handläggärstödet och genom att den är elektronisk så är det alltid den aktuella informationen handläggarna har tillgång till.

För miljöersättningarna och kompensationsbidraget skickas årligen per post ut ansökningsblanketter och informationsbroschyrer till samtliga kända stödmottagare. Ansökningsblanketten (SAM 2007) är för dessa stöd sedan ett flertal år gemensam med blanketten för de areella stöden inom CAP:s pelare I. Härigenom underlättas de administrativa kontrollerna av stöden båda inom pelare I och pelare II. För övriga stöd finns informationsbroschyrer framtagna som finns tillgängliga på myndigheterna. Alla broschyrer och ansökningsblanketter är dessutom möjliga att ladda ner från Jordbruksverkets webbsida. Ansökan om masstöden kan också göras direkt genom internetuppkoppling. Detta system förkortar stödprocessen avsevärt genom att instansningsmomentet på myndigheterna försvinner samt att felen i ansökningarna minimeras. Vid myndigheternas handläggning av ansökningar finns ett inbyggt verktyg i IT-systemet som snabbar upp felsökningar. Ansökningarna som inte är internetbaserade scannas in i IT-systemet.

För övriga stöd inom landsbygdsprogrammet har ett nytt IT-system (LB) tagits fram. Som utgångspunkt för LB användes processanalyserna och strävan var att hålla funktionerna så lika som möjligt, även mot miljöersättningarna och kompensationsbidraget, för att underlätta för handläggarna. Förutom att LB ger signaler om handläggaren glömt registrera uppgifter eller om ologiskheter, finns särskilda checkpunkter inbyggda. Detta gör att handläggarna inte längre behöver ha en manuell checklista vid sidan om och alla checkpunkter måste gås igenom i LB innan beslut kan fattas.

Upplägget för den administrativa hanteringen baseras på regelverken för rådsförordningen 1698/2005 och kommissionens förordning 1974/2006 och 1975/2006. Jordbruksverket föreskriver för övriga myndigheterna som fattar beslut och LAG-grupperna om hur handläggningen av stöden ska gå till. I samband med att godkänd rekvisition av stödmedel översänds till Jordbruksverket för utbetalning, ska myndigheterna bekräfta att de följt Jordbruksverkets föreskrifter i stödhandläggningen. Om så inte är fallet vägrar Jordbruksverket att verkställa utbetalningen. Vid särskilda s.k. fondkoordinatorsbesök på länsstyrelserna kontrollerar på plats personal från Jordbruksverkets landsbygdsavdelning att handläggningen är korrekt och att regelverket följs.

Förvaltningsmyndigheten följer upp handläggningstakten på myndigheterna och publicerar resultatet på det gemensamma intranätet.

Ett flertal utbildningar i regelverk, handläggning och i IT-system för handläggare och beslutsfattare har genomförts under året. Det har också genomförts en stor konferens med olika seminarier om landsbygdsprogrammet. Vid utbildningarna har deltagit personal från Jordbruksverket, länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Sametinget.

6.2 Sammanfattning av större problem som uppstått vid förvaltningen av programmet och hur dessa har åtgärdats

Som en följd av att sena beslut om programmets närmare utformning samt förseningar i utvecklingen av IT-systemen blev värdet av såväl stödbeslut som utbetalningar för ett flertal åtgärder lägre än förväntat. Detta var övergående problem och mycket talar för att år 2008 kommer att bli ett mer normalt år. Dock upplevs fortfarande IT-systemen för axel 1 och 3 som inte särskilt användarvänliga. Förvaltningsmyndigheten kommer att undersöka detta problem närmare i samarbete med länsstyrelserna.

Länsstyrelserna, särskilt i södra Sverige, redovisar problem med att lyckas få offentliga finansiärer av ställa upp i tillräcklig grad för projekt i axel 3. En alltför stor del av handläggningstiden åtgår för att utverka sådan finansiering. Ett utökat samarbete med regionerna har för vissa länsstyrelser underlättat finansieringen. Förvaltningsmyndigheten tillhandahåller listor med organisationer som betraktas som offentliga organ och som således kan agera som offentliga medfinansiärer.

Skogsstyrelsen och Sametinget hade avdelat otillräckliga administrativa resurser för handläggningen av stödansökningar. Detta medförde att antalet beslutade stödansökningar var mycket få eller helt uteblev under 2007.

6.3 Användning av tekniskt stöd

70 miljoner euro, eller ca 630 miljoner kronor av programmets budget har avsatts för tekniskt stöd, (TA-medel). Detta utgör ca 1,8 % av de offentliga utgifterna eller 1,3 % av den totala programbudgeten.

Användningen av TA-medel regleras i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 66. Enligt förordningen kan EJFLU finansiera förberedelser, administration, övervakning, utvärdering, information och kontroller. Användningen regleras också i programmets kapitel 16 samt i regleringsbrevet för Jordbruksverket. I regleringsbrevet fastställs årligen summan för respektive berörd myndighet fördelat på olika användningsområden. I tabell 12 redovisas den i regleringsbrevet fastställda TA-budgeten för år 2007 samt utbetalt belopp per myndighet och användningsområde. Som framgår av utfallet har budgeten inte utnyttjats fullt ut. Det är framför allt delposterna landsbygdsnätverket och övervakningskommittén samt uppföljning och utvärdering som har ett lågt utnyttjande. Delposten Förberedelser och igångsättning (SJV), består till största delen av utvecklingskostnader för landsbygdsprogrammet, (Livprojektet). I projektet ingår information, regelverk, rutiner och IT-stöd och implementering av programmet.

Den totala kostnaden som belastar TA-budgeten för detta beräknas uppgå till ca 55 mnkr¹. Huvuddelen (ca 43 mnkr) av dessa kostnader betraktas som en investering varför kostnaderna aktiveras som en immateriell anläggningstillgång och skrivs av under fem år och därmed kommer att belasta kommande års TA-budget t.o.m. år 2013.

I delposten Förberedelser och igångsättning (SJV), ingår även tryckkostnader, porto samt andra kostnader som kan hänföras till förberedelser och igångsättning av programmet. Sametinget har utnyttjat 64 % av den tilldelade budgeten, Skogsstyrelsen och länsstyrelserna har i princip fullt utnyttjande av tilldelade medel.

TA-medlen finansierar också delar av ”Harvest” som är ett projekt för utveckling av ett datavaruhus för att möta ökade krav på statistik, analyser, prognoser, uppföljningar, utvärderingar mm. Den totala kostnaden som belastar TA-budgeten för detta beräknas uppgå till ca 12,6 mnkr². Även dessa kostnader aktiveras som en immateriell anläggningstillgång och skrivs av under åren 2008-2013.

Det nationella nätverket för landsbygdsutveckling finansieras genom TA-medel. Nätverket organiserades under våren 2007. Sverige tillämpar en modell med ett stort nätverk med många aktörer som arbetar i partnerskap.

Av tabell 13 framgår budget och utbetalade TA medel år 2007 uppdelat på myndigheter och användningsområden.

Tabell 13 Fastställd budget samt utbetalt 2007 för TA-medel, per myndighet och användningsområde

Myndighet	Användningsområde	Budget 2007, tkr	Utbetalat 2007, tkr	Utnyttjande- grad, %
Jordbruksverket	Landsbygdsnätverket och övervakningskommitténs sekretariat	20 000	3 019	15 %
	Uppföljning och utvärdering	25 000	7 979	32 %
	Förberedelser och igångsättning	22 800	18 476	81 %
Skogsstyrelsen	Förberedelser och igångsättning	1 300	1 300	100 %
Sametinget	Programmets genomförande	2 300	1 479	64 %
Länsstyrelserna	Upprättande och uppdatering av åtgärdsplaner	23 000	22 246	97 %
	Genomförande inkl. kontroll	63 000	62 997	100 %
SUMMA		157 400	117 496	75 %

6.3.1 Redovisning per myndighet och användningsområde

I detta avsnitt redovisas Jordbruksverkets och Länsstyrelsernas användning av TA-medel per användningsområde. För Sametinget och Skogsstyrelsen saknas detaljerade uppgifter.

¹ Utöver detta belastas Jordbruksverkets förvaltningsanslag med ca 35 mnkr för utvecklingen av landsbygdsprogrammet, varav ca 25 mnkr avser avskrivning och ränta.

² Utöver detta belastas Jordbruksverkets förvaltningsanslag med ca 6,9 mnkr för avskrivning och ränta.

6.3.1.1 Jordbruksverket

Landsbygdsnätverket och övervakningskommitténs sekretariat

I Landsbygdsprogrammet anges att merparten av Landsbygdsnätverkets verksamhet ska genomföras av dess ingående aktörer. Därför utarbetades och genomförs nätverkets handlingsplan i bred samverkan med aktörer av betydelse för programmets genomförande. Under 2007 har närmare 80 nationella aktörer anslutit sig till nätverket och en styrgrupp har tillsatts och träffats vid 3 tillfällen. Styrgruppen har bestått av 11 representanter. Den har fastställt en aktivitetsplan för 2007-2008 och beslutat över merparten av de 40-talen aktiviteter som satts igång av nätverket 2007. En del av dessa aktiviteter utgörs av ett femtontal inspiratörer hos olika aktörer inom nätverket. Inspiratörerna ska öka den egna organisationens förmåga att verka för målen med programmet samt öka samverkan med andra aktörer. En annan del utgörs av ett femtontal seminarier och konferenser som genomförts av olika medlemmar. Seminarier genomförs för att bredda erfarenhetsutbyte och sprida information om programmet samt stärka dialogen mellan lokal, regional och nationell nivå. Andra exempel på aktiviteter är mentorsprogram för att överföra erfarenheter från Leader+ till nya Leadergrupper samt utveckling av en egen webbplats. En betydande del av aktiviteterna har inriktats på att stärka igångsättningen av Leader och att främja aktiva partnerskap för de regionala genomförandestrategierna.

Kansliet är förlagt till Jordbruksverket och personalen har under 2007 bestått av en verksamhetsansvarig (från och med juni), en handläggare samt en assistent på deltid. Tidvis har även annan personal anlitats för vissa specifika uppgifter inom kansliet.

Som medlem kan man ta initiativ till nätverksaktiviteter och få vissa kostnader för dessa täckta av s.k. nätverkscheckar. Samtliga inspiratörer och merparten av seminarierna var sådana som genomfördes med ersättning genom nätverkscheckar, men eftersom inga av dessa som påbörjades och genomfördes under 2007 hann avrapporteras innan årsskiftet gjordes inga utbetalningar avseende checkarna under året.

Av tabell 14 framgår nätverkets och ÖK:s redovisade utgifter för 2007.

Tabell 14 Utfall 2007 för Landsbygdsnätverket och övervakningskommittén, tkr

	Löner, tkr	Övrigt, tkr	Summa, tkr
Landsbygdsnätverket	1 235	1 239	2 474
Övervakningskommittén	411	134	545
SUMMA	1 646	1 373	3 019

Av tabell 15 följer nätverkets utgift 2007 uppdelat på inrättande och genomförande.

Tabell 15 Landsbygdsnätverket, fördelat på Inrättande och drift samt Genomförande

	Summa, tkr
Inrättande och drift	1 064
Genomförande	1 410
SUMMA	2 474

I kommissionens förordning (EG) nr 1974/2006, artikel 41.2 begränsas användningen av medel för Inrättande och drift till maximalt 25 % av nätverkets totala kostnader. I landsbygdsprogrammet är det fastställt att ca 15 mnkr av totalt 70 mnkr, dvs. 21 %, får användas för Inrättande och drift. Detta första år fördelas det utbetalda beloppet, (2 474 tkr) så att 43 % avser Inrättande och drift och 57 % avser Genomförande. Obalansen jämfört med gränserna i regelverket kan förklaras dels av att kostnaderna för att bygga upp nätverket av naturliga skäl är högre i inledningen av programperioden dels av inga utbetalningar av de s.k. nätverkscheckarna, som är en del av genomförandet, ännu gjorts. Det kan dock nämnas att det beviljades 32 nätverkscheckar till ett belopp om 4 263 tkr. Om det beviljade beloppet hade utbetalats under 2007 hade fördelningen blivit 16 % på Inrättande och Drift och 84 % på Genomförande.

Uppföljning och utvärdering

Under 2007 har utvärderingsarbetet mycket inriktats på att ta fram grundmodeller för bestämning av LFA-kriterier samt grundstudier som rör underlagen för de s.k. baselineindikatorerna enligt Kommissionens nomenklatur. I det föra fallet har budgetmedel använts för att köpa teknisk kompetens från Jordbrukstekniska institutet (JTI). Syftet har varit att kunna bedöma hur produktionsförutsättningarna i olika delar av landet påverkar lönsamheten. För baselineindikatorerna har Kommissionen sammanställt viss statistik för MS och en uppgift som vi bedömde angelägen var att härleda dessa siffror till kända statistikunderlag i Sverige. Mycket av underlaget för baselineindikatorerna rör statistikområden som Jordbruksverket normalt inte arbetar med och inte har djupare kännedom om. För att komma framåt i arbetet har specialistkompetens inköpts av i första hand SCB. Arbetet med baselineindikatorer finns dokumenterat i rapporter och arbetspromemorior.

Ängs- och betesmarksinventeringen görs i syfte att få ett lättillgängligt underlag för uppföljning och utvärdering av natur- och kulturmiljökvaiteter i ängs- och betesmarker liksom stödets effekter på dessa marker. Inventeringen utgör även underlag för fysisk planering och ärendehantering. Redovisade kostnader avser till största delen ersättning för fältarbete utfört av landets länsstyrelser, men också en halvtidstjänst vid Jordbruksverket för ledning och samordning av verksamheten.

I tabell 16 redovisas den totala användningen av TA-medel för uppföljning och utvärdering. I tabell 17 specificeras posten övriga kostnader.

Tabell 16 Uppföljning och utvärdering, utfall 2007, tkr

Kostnadspost	tkr
Lönekostnader	1 743
Lönekostnader, egen IT-personal	239
Ängs- och betesmarksinventering	764
Köpt tjänst, länsstyrelserna	508
Övrigt (specificeras i tabell 17)	4 725
SUMMA	7 979

Tabell 17 Uppföljning och utvärdering, övriga kostnader, tkr

Delpost	tkr
LFA	3 474
Baselineindikatorer	344
SCB, uttag av data	161
Forskningsuppdrag	219
Övrigt, (ex-post, resor m.m.)	527
SUMMA	4 725

Förberedelse och igångsättning

Posten Förberedelse och igångsättning avser främst Jordbruksverkets kostnader för det s.k. Liv-projektet, d.v.s. utveckling av information, regelverk, rutiner och IT-stöd samt implementering. Även kostnader för Handdatorprojektet ingår till den del det berör miljöersättningarna i landsbygdsbygdsprogrammet. Detta projekt syftar till att förenkla kontrollarbetet genom att utveckla en applikation för handterminaler som ett stöd för länsstyrelsernas fältkontrollverksamhet. Övriga kostnader består av lönekostnader för arbete som utförts av Jordbruksverket för förberedelser och igångsättning och som inte ingår i Liv-projektet. Posten tryckkostnader och porto avser broschyrer, blanketter, annonser etc. för landsbygdsprogrammet. Projektet Harvest har hittills endast i begränsad omfattning belastat TA-budgeten.

Av tabell 18 framgår utgifterna för förberedelser och igångsättning specificerat på olika poster.

Tabell 18 Förberedelse och igångsättning, utfall 2007, tkr

Delpost	tkr
Livprojektet	12 407
Handdatorprojektet	183
Harvest, IT-konsulter (ej aktivering)	46
Övriga kostnader för igångsättning: löner mm	2 344
tryckning, porto, mm	3 495
SUMMA	18 476

Länsstyrelserna

I regleringsbrevet för Jordbruksverket fastställdes att länsstyrelserna får disponera 23 mnkr för upprättande av åtgärdsplaner för betesmarker och slåtterängar varav högst 10 mnkr får avse uppdatering av åtgärdsplaner som upprättades före 2007. För genomförande av landsbygdsprogrammet fick länsstyrelserna disponera 33 mnkr. Länsstyrelserna lämnade ett gemensamt förslag på hur medlen skulle fördelas per län. Denna fördelning har Jordbruksverket fastställt genom beslut.

Av tabell 19 framgår utbetaladeTA-medel till länsstyrelserna, uppdelat på samtliga län.

Tabell 19 Utbetalade TA-medel 2007, fördelat på länsstyrelse och användningsområde, tkr

Länsstyrelse	Nya åp ³ , tkr	Gamla tkr	åp ⁴ , tkr	Genomförande, tkr	Totalt, tkr
AB Stockholm	362	185		1 765	2 312
C Uppsala	437	154		2 559	3 150
D Södermanland	523	416		1 507	2 446
E Östergötland	1 183	1 039		2 014	4 236
F Jönköping	1 162	1 132		3 257	5 551
G Kronoberg	527	576		2 300	3 403
H Kalmar	1 447	1 161		3 350	5 958
I Gotland	1 245	220		2 754	4 219
K Blekinge	393	420		1 326	2 139
M Skåne	875	1 300		10 539	12 714
N Halland	442	515		2 712	3 669
O V Götaland	1 777	1 330		9 626	12 733
S Värmland	327	108		3 421	3 856
T Örebro	358	295		1 754	2 407
U Västmanland	125	194		1 162	1 481
W Dalarna	386	143		1 818	2 347
X Gävleborg	358	222		1 960	2 540
Y Västernorrland	112	60		2 369	2 541
Z Jämtland	285	96		2 468	2 849
AC Västerbotten	177	80		2 563	2 820
BD Norrbotten	72	27		1 773	1 872
Summa LST:	12 573	9 673		62 997	85 243

⁵

³ Utbetalade ersättningar för upprättande av åtgärdsplaner för betesmarker och slätterängar.

⁴ Utbetalade ersättningar för uppdatering av åtgärdsplaner som upprättats före 2007.

⁵ Inklusivt utbetalade ersättningar som reglerats i början av år 2008 avseende kostnader 2007.

6.4 Informationsåtgärder

6.4.1 Information och offentlighet

Svenska regeringens ambition var att programmet skulle träda i kraft den 1 januari 2007. Det innebar att betydande informationsinsatser behövdes göras redan under 2006. Denna redovisning omfattar i första hand informationsinsatser som gjordes i förvaltningsmyndighetens regi under andra halvåret 2006 och under år 2007. Denna period kallas fas 1 i "Kommunikationsplan för det svenska landsbygdsprogrammet 2007–2013" (Bilaga 8 i "Landsbygdsprogram för Sverige år 2007–2013"). I avsnitt 6.4.10 redovisas översiktligt informationsåtgärder som genomförts av andra offentliga organ.

6.4.2 Mål för informationen

Under den inledande fasen (fas 1 enligt bilagan) har målet varit att mottagarna ska göras medvetna om att programmet finns och vad det innebär för möjligheter för dem. Informationsinsatserna ska vara ett medel att nå målen med landsbygdspolitiken.

Syftet med information om Leader under denna period har varit att informera potentiella LAG-medlemmar så att LAG-grupper skulle kunna bildas samt att de skulle ansöka om att bilda LAG.

Att programmet skulle träda i kraft redan vid årsskiftet 2007 betydde att det skulle vara möjligt att söka de stöd som fanns i programmet innan det formellt trätt i kraft. Det gick däremot inte att få beslut innan regelverket var beslutat, dvs. vid halvårsskiftet 2007. Detta var ett viktigt huvudbudskap i all information för att undvika ödesdigra missförstånd.

Även allmänheten ska ges information om syftet med programmet.

6.4.3 Sammanfattning av förvaltningsmyndighetens informationsinsatser

Förvaltningsmyndigheten, Jordbruksverket, har givit information till alla jordbrukare och dessutom så långt möjligt till nya målgrupper på landsbygden som t.ex. andra landsbygdsföretagare, föreningar och organisationer. Information om alla stöd har levererats till relevanta målgrupper. Ansökningsmaterial som blanketter, anvisningar och informationsmaterial har tagits fram. Material för ansökan av företags- och projektstöd (axel 1 och 3) var klart vid årsskiftet. Material som gällde miljöersättningar och kompensationsbidrag (axel 2) var tillgängligt i februari för att användas vid årets ansökan i mars.

En stödguide på Jordbruksverkets webbplats har uppdaterats så att det blir lättare för målgrupperna att välja den information som är relevant för dem.

Information om programmet till allmänheten och om EU:s roll har gjorts på Jordbruksverkets webbplats.

Utbildning om Leader-metoden och hur man går tillväga för att bilda LAG har givits.

Kritik har förekommit om avsaknad av särskilt riktad information till nya grupper eller att aktuell information inte gått fram till dessa grupper. Några speciella insatser för särskilt utpekade grupper (kvinnor, ungdomar och svenskar med utländsk bakgrund) har inte gjorts under denna period.

6.4.4 Målgrupper

Primära målgrupper under perioden har varit potentiella stödmottagare. De bäst kända i denna målgrupp är jordbrukare som redan tidigare har kontakt med Jordbruksverket.

En annan viktig målgrupp har varit övriga företagare på landsbygden.

Jordbruksverket har även skickat informationen till andra aktörer trots att de inte är stödmottagare. Det gäller t.ex. länsstyrelser, konsulter, andra myndigheter, kommuner och landsting samt intresseorganisationer, branschorganisationer och ideella föreningar. Dessa är viktiga för vidare spridning av information till de primära målgrupperna. Kunskap om programmet kan även vara viktig för deras egen verksamhet.

6.4.5 Kanaler

Elektronisk information – Huvudkanal har varit Jordbruksverkets webbplats <www.sjv.se>. Där finns all information samlad. Det går att hämta blanketter, anvisningar och broschyrer. Det finns länkar till EU:s webbplats och till regeringskansliets samt till andra myndigheter. Det är också möjligt att prenumerera på elektroniskt nyhetsbrev. E-postutskick har gjorts till stora grupper.

Masskommunikation – Annonser och pressmeddelanden har använts av Jordbruksverket. Det har varit ett sätt att försöka nå målgrupper som inte tidigare haft kontakt med Jordbruksverket eller länsstyrelsen.

Personlig information – Personlig information har givits när Jordbruksverket har medverkat (eller samverkat med andra aktörer) vid mässor, seminarier, informationsmöten och utbildningar. Främst är det andra aktörer som har genomfört denna typ av aktiviteter. I några fall har Jordbruksverket deltagit aktivt.

Direktkommunikation – Jordbruksverket har gjort direktutskick per post av broschyrer och ansökningshandlingar till alla jordbrukare vid två tillfällen. Vid enstaka fall har direktutskick gjorts till begränsade grupper.

6.4.6 Aktiviteter personlig kommunikation

Landsbygdsriksdag 2006 – Landsbygdsriksdagen arrangeras vartannat år. Landsbygdsbor från hela Sverige träffas och debatterar med politiker och tjänstemän. Det är ett viktigt tillfälle för att sprida kunskap och ger goda möjligheter att träffa människor som engagerar sig i landsbygdsutveckling på alla nivåer. År 2006 var riksdagen i Borås den 31/3–2/4. Över 1 000 personer deltog i arrangemanget.

Detta var startpunkten för Jordbruksverkets information till en bredare publik och till delvis nya målgrupper. Jordbruksverket hade en programpunkt på stora scenen om det nya landsbygdsprogrammet. Dessutom hölls vid två olika tillfällen ett halvtimmeslångt miniseminarium på samma tema. Vid alla tre tillfällen var det stor publik och många frågor ställdes. Dessutom hade Jordbruksverket en bemannad monter med information om det nya programmet.

Näringslivsdagar – Jordbruksverket bjuder årligen in berörda företag och organisationer för att ge tidig information om de förändringar som kommer följande år. Det är främst organisationer inom jordbrukssektorn som deltar. De blir på detta sätt väl förberedda på de förändringar som kommer och kan på så sätt ge bättre service till sina kunder och medlemmar, det vill säga de som söker stöd genom landsbygdsprogrammet. Hösten 2006 var dagen extra viktig eftersom det var så mycket som var osäkert med det nya programmet. Näringslivsdagen ordnades som vanligt även 2007.

Jordbruksmässan – Jordbruksverket deltar alltid i mässan Elmia Lantbruk som hålls årligen i oktober i Jönköping. Det brukar vara cirka 30 000 besökare.

Under mässan 2006 gjorde Jordbruksverket extra insatser för att göra jordbrukarna medvetna om nya möjligheter i det nya programmet. Bland annat ordnades seminarier inom 4 ämnesområden. Seminarierna hölls flera gånger varje dag, sammanlagt vid 38 tillfällen. Dessutom delades 6 olika flygblad om programmet ut till mässdeltagare. Vid mässan 2007 hade Jordbruksverket en välbemannad monter. I montern fanns bland annat information om landsbygdsprogrammet.

Konferens i Jönköping 2007 – Jordbruksverket ordnade en konferens med temat "Landsbygd i centrum" i Jönköping den 24–25/1 2007. Konferensen var ett avstamp inför det nya landsbygdsprogrammet och en mötesplats för myndigheter, organisationer och övriga aktörer som ville diskutera och få information om landsbygdens framtid och möjligheter. Konferensen hade bred inriktning med utgångspunkt i politik, forskning och landsbygdsentreprenörens vardag. Gästtalare var bland andra jordbruksminister Eskil Erlandsson som berättade om regeringens landsbygdsolitik och Josefine Loriz-Hoffman från EU-kommissionen som gav en internationell utblick. Det gick att välja på cirka 20 seminarier med anknytning till landsbygdsprogrammet. Cirka 900 personer från en rad olika organisationer deltog, främst från länsstyrelserna men även från flera andra organisationer som representerar t.ex. andra myndigheter, näringsliv, forskning, utbildning och landsbygdsbefolkning.

Utbildning inför bildandet av Leader – Jordbruksverket ordnade tillsammans med Glesbygdsverket, Leaderplusnätverket och länsstyrelserna informationsmöten med lokala aktörer för att informera om Leadermetoden och hur man går tillväga för att bilda LAG. Det var cirka 25 möten på platser över hela landet under perioden november 2006 till juni 2007.

För att underlätta uppstart och genomförande av Leader ges utbildning i två steg. Utbildningen är obligatorisk för Leaderkontorens administrativa personal och verksamhetsledare. Under 2007 deltog ett 40-tal personer i utbildningens steg

Information och utbildning – Jordbruksverket har ordnat information och utbildningar för medarbetare på länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Sametinget. Tanken var att det skulle ordnas utbildningar efter behov och önskemål för alla. Gränsen mellan till exempel utbildning inom specifika områden, kompetensutvecklingsåtgärder och det som är information till en aktör som har mycket kontakt med jordbrukare eller andra målgrupper är svår att dra. Det går hand i hand. Därför nämns det här som en insats för att nå ut till de slutliga målgrupperna på landsbygden. En del insatser genomfördes redan hösten 2006 men flertalet genomfördes under 2007.

Landsbygdsnätverk – Det nationella nätverket för landsbygdsutveckling organiserades under våren 2007. I Sverige har en modell med ett stort nätverk valts, ett nätverk med många aktörer som arbetar i partnerskap.

Vid årets slut var ett 80-tal organisationer från den privata, ideella och offentliga sektorn med i nätverket. Det leds av en styrgrupp med 12 ledamöter. Kansliet finns på Jordbruksverket. Styrgruppsmöten hålls 5 gånger per år, det första hölls i maj 2007. Den första konferensen med medlemmar ur nätverket hölls i november. Då deltog cirka 60 medlemmar.

Målet med nätverket är att kunna genomföra landsbygdsprogrammet på ett bättre och mer effektivt sätt. Nätverkets medlemmar är med och för ut budskapet om landsbygdsprogrammets övergripande mål.

Det gör de genom att samla aktörer som är engagerade i landsbygden och de skapar genom sitt arbete möjligheter till möten där parter på lokal, regional, nationell och internationell nivå kan utbyta information och erfarenheter och arbeta med metodutveckling. Stort fokus läggs på att de aktiviteter som genomförs görs i samverkan med andra aktörer i nätverket samt på kontakt med forskning och utveckling.

Merparten av nätverksaktiviteterna initieras och utförs av nätverkets aktörer. Vid årets slut pågick ett 40-tal sådana aktiviteter i form av genomförda eller planerade konferenser samt av femton inspiratörer som verkade för att öka förmågan hos sina egna organisationer och hos andra att bidra till programmets målsättningar. Under 2007 har framförallt aktiviteter som stärker igångsättningen av Leader prioriterats.

6.4.7 Aktiviteter elektronisk kommunikation

Jordbruksverkets webbplats – Uppdatering av struktur och innehåll på Jordbruksverkets webbplats pågår kontinuerligt. Redan vid årsskiftet 2005/2006 fanns där information om hur myndigheten arbetade med underlagen inför arbetet med det nya landsbygdsprogrammet.

I mitten av juli 2006 uppdaterades Jordbruksverkets webbplats både till struktur och till innehåll för att passa det nya programmet. På flera ställen ändrades rubriker från att vara jordbruksinriktade till att ha ett bredare fokus på landsbygd. Den första lite mer omfattande webbinformationen lanserades i samband med att regeringskansliet skickade Sveriges förslag till landsbygdsprogram till Bryssel.

Från och med sensommaren 2006 fram till dess att regelverket trädde i kraft den 1 juli 2007 uppdaterades webbplatsen kontinuerligt, bland annat fanns en tidsplan för viktiga beslut och händelser för att kunna införa programmet. Det framgick tydligt att det var föreslagna regler och att de skulle kunna komma att ändras. Hela tiden var budskapet att programmet skulle träda i kraft den 1 januari 2007.

I oktober 2006 publicerades mer omfattande information om Leader på Jordbruksverkets webbplats.

Relativt detaljerad information om företags- och projektstöd lades ut på webbplatsen i slutet av december 2006. Under januari uppdaterades den detaljerade informationen om miljöersättningar och regionala stöd. Även detaljer om Leader uppdaterades.

Elektroniskt nyhetsbrev – Cirka varannan vecka ges ett elektroniskt nyhetsbrev ut av Jordbruksverket. Det går att prenumerera på nyhetsbrevet men det går också bra att läsa det på webbplatsen. Antalet prenumeranter har ökat kraftigt från drygt 2 000 i mitten av 2006 till nästan 5 000 i december 2007.

Första gången det nya programmet nämndes i ett nyhetsbrev var i juni 2006. Då presenterades regeringens strategi för landsbygdsutveckling och att regeringens beslut om landsbygdsprogrammet var försenat. Under 2006 var det nyheter om programmet i någon form i 7 nyhetsbrev och under 2007 sammanlagt i 16 nyhetsbrev.

6.4.8 Aktiviteter direktkommunikation

E-postutskick till nya grupper – Jordbruksverket gjorde ett e-postutskick med information om förberedelser inför nya Leader i mitten av juli 2006. Det skickades till ett mycket stort antal aktörer som i sin tur spred det vidare.

Utskicket sändes till länsbygderåd och byutvecklingsgrupper, företagare på landsbygden (via företagarföreningar), kommunförbundet, kommunernas enheter för landsbygdsutveckling och näringslivsutveckling, länsstyrelser, regionala samverkansorgan, självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan, landsting, Folkrorelserådet, LRF, Skogssverige och Folkbildningsrådet.

I mitten av oktober gjorde Jordbruksverket ytterligare ett utskick via e-post till samma aktörer med en introduktionsbroschyr (20 sidor) om programmet.

Utskick med vanlig post – En introduktionsbroschyr på 28 sidor distribuerades till alla jordbrukare som fanns med i SAM-registret (se nedan) i början av oktober 2006. Då skickades det även ut ett brev till rasbevarande husdjursföreningar med information om nya stöd.

I mitten av februari 2007 skickades SAM-utskicket ut. Det skickar Jordbruksverket till alla Sveriges jordbrukare, det vill säga de som har sökt något arealbaserat stöd eller registrerat sig som nya intressenter. Det är ett utskick med samlad information om jordbrukarstöden. Utskicket går till ca 85 000 personer och företag. I utskicket ingick förtryckt, företagsspecifik ansökningsblankett för ansökan om utbetalning (SAM-blankett) och kartor för det specifika företaget. SAM-blanketten är en gemensam blankett för arealbaserade stöd där såväl ansökan för gårdsstöd såväl som ansökan för miljöersättningar och regionala stöd m.fl. ingår. I utskicket ingick även bland annat en broschyr med nyheter och översikter (32 sidor), en broschyr om miljöersättningarna (64 sidor) och en broschyr om regionala stöd (20 sidor). Dessa broschyrer innehöll mer eller mindre information om det nya programmet och om stöd som ingår i programmet. Dessutom innehöll utskicket ansökningsblanketter för nya åtaganden för miljöersättningar. Detta material skickades även till konsulter.

Ett direktutskick med post skickades även till alla som sökt tidigare stöd för utrotningshotade husdjursraser. Det innehöll informationsbroschyr (8 sidor) och ansökningshandlingar.

Ett motsvarande utskick med ansökningshandlingar och informationsbroschyr (24 sidor) skickades ut till samebyar, renägare och tidigare stödsökande av Jordbruksverket på uppdrag av Sametinget i mitten av februari 2007.

Senare under våren 2007 skickades brev ut till mindre grupper av stödsökande om att det var troligt att programändringar som skulle påverka dem skulle göras.

6.4.9 Aktiviteter masskommunikation

Annonser – Annonser om Jordbruksverkets deltagande på Elmia-mässan 2006 sattes in i början av oktober i de två största jordbrukstidningarna, Land Lantbruk, ATL samt på ATL:s webbplats.

Annonsering för andra grupper än jordbrukare gjordes av Jordbruksverket i december 2006. Budskapet var om möjligheter på landsbygden och hänvisade till vidare läsning på Jordbruksverkets webbplats. Annonser sattes in i Sveriges största veckotidning som har huvudsaklig spridning på landsbygden, Land. Annonsering gjordes även i ICA-kuriren, en tidning som främst läses av kvinnor samt i trädgårdstidningen Viola och på Folkrorelserådets webbplats.

I december 2006 annonserade Jordbruksverket även tillsammans med Skogsstyrelsen om att det fanns nya möjligheter för skogsägare i landsbygdsprogrammet. Det gjordes i tidningen Skogseko.

I mars 2007 inför sista ansökningsdagen av SAM var det två omgångar med annonser riktade till jordbrukare (Land och ATL). Det var viktigt att informera väl om att ansökan skulle skickas in i tid även om beslut om det nya programmet inte var fattat. En nyhet var också att det gick att ansöka om nya åtaganden för miljöersättningar elektroniskt.

I juni annonserades till jordbrukarna om att Sverige som första EU-land fått landsbygdsprogrammet godkänt av EU:s förvaltningskommitté för landsbygdsutveckling. Det mesta var likt förslaget som funnits tidigare. Vissa förändringar hade gjorts i förhållande till den information som skickades ut i SAM-utskicket och därför hänvisades jordbrukarna att läsa om ändringarna på Jordbruksverkets webbplats.

Pressmeddelanden och webbnyheter – Vid ett par tillfällen har Jordbruksverket skickat ut pressmeddelanden. Första gången det gjordes var i slutet av juli 2006 i samband med att regeringen skickade programmet EU-kommissionen. Pressmeddelande skickades även ut inför konferensen ”Landsbygd i centrum” och när Landsbygdsnätverket bildades.

Cirka 15 webbnyheter med anknytning till landsbygdsprogrammet har Jordbruksverket också publicerat under hösten 2006 och under år 2007. Dessa skickades ut till media på ett liknande sätt som pressmeddelandena.

6.4.10 Informationsinsatser genomförda av andra organ än förvaltningsmyndigheten

Länsstyrelserna

I de regionala genomförandestrategierna redogör länsstyrelserna för de informationsinsatser som kan vara aktuella på regional nivå.

Följande informationskanaler rörande landsbygdsprogrammet nämns som lämpliga i strategierna:

- länsstyrelsernas webbplatser
- länsstyrelsernas informationsskrifter och nyhetsblad
- riktade utskick
- postens gruppreklam
- partnerskapet
- informationsmöten
- träffar i samband med information om den samlade ansökan om gårdsstöd och miljöersättningar
- träffar med representanter från regionens landsbygdsområden för informationsutbyte i samarbete med kommuner
- informationsinsatser i samarbete med andra organisationer (LRF, Hushållningssällskapet etc.)
- press
- deltagande i mässor/konferenser
- radio, TV

Många län uppmärksammar i strategierna att det till viss del finns nya målgrupper jämfört med föregående programperiod. Skogsåtgärderna och mikroföretagsstödet bedöms främst kräva särskilt informationsarbete menar bl.a. Södermanlands län. Informationsinsatserna kommer i bl.a. Norrbottens län inledningsvis att inriktas på leaderinformation till kommuner och landsbygdsaktörer. Gotlands län menar att en övergripande logotype som signal fungerar bra för marknadsföringen i detta län.

Blekinge län planerar att samordna informationen så långt det är möjligt med andra program såsom strukturfondsprogrammet, fiskefonden och det regionala företagsstödet. Jämtlands län avser att hålla en gemensam pressträff och upprätta en kort informationsskrift avseende de olika fondprogrammen.

Västernorrlands län arbetar för en ”en-dörr-in”-lösning på Näringslivsavdelningen för att öppna för enskilda att komma med frågor och funderingar kring företagsstöd och projektstöd i stort.

Dalarnas län planerar ett samarbete mellan lantbruks- och näringslivsenheten för att sprida information, både i fråga om genomförandestrategin och motsvarande för Mål 2 etc. Man ska även ta fram en gemensam populärversion av stödinformationen. Även Uppsala, Blekinge och Värmlands län avser att ta fram en särskild populärversion av programmet.

Av rapporter som inkommit till Jordbruksverket om genomförda aktiviteter bland länsstyrelserna år 2007, framgår att strategiernas ambitioner i hög grad har verkställts.

Jordbruksdepartementet

Under 2007 har Jordbruksdepartementet informerat om programmet via sin webbplats och genom pressmeddelanden. Jordbruksdepartementet har även tagit fram ett par trycksaker som har distribuerats till allmänheten bl.a. via kommunerna.

Informationsspridning har också genomförts från Jordbruksdepartementets sida i samband med deltagande vid Landsbygdsriksdagen och vid ett antal andra konferenser och seminarier.

7 Deklaration om överensstämmelse med gemenskapspolitiken i fråga om stödet

7.1 Konkurrensregler och statsstöd

Överensstämmelsen med konkurrensregler och statsstöd blir särskilt tydlig ifråga om stöd som lämnas för verksamheter utanför jordbrukssektorn, dvs. främst stöden inom axel 3. Enligt landsbygdsprogrammet ska de stöd som hamnar utanför jordbrukssektorn prövas i enlighet med regelverket för försumbart stöd.

När det gäller stöd inom axel 2 förekommer i vissa fall ytterligare nationell finansiering i form av s.k. top up-stöd.

För övriga stöd ska de allmänna gränser och nivåer för stödgivningen som anges i program och regelverk följas.

Centrala rutiner och instruktioner som säkerställer en korrekt hantering finns tillgängliga för alla stödhandläggare via IT-baserade handläggargstöd. Kontroller av att hanteringen är korrekt sker i samband med handläggning inför utbetalning liksom vid den centrala kontroll som Jordbruksverket utför genom besök hos de myndigheter som handlägger stöden.

7.2 Offentlig upphandling

Offentlig upphandling inom ramen för landsbygdsprogrammet är främst aktuell när det gäller kompetensutveckling som berörda myndigheter handlar upp. Även andra stödmottagare kan vara aktuella för offentlig upphandling. Upphandlingen sker i enlighet med myndigheternas allmänna policy för offentlig upphandling, som bygger på gemenskapsreglerna.

De s.k. LAG-grupperna inom Leader omfattas av LOU – lagen om offentlig upphandling (2007:1091) och ska därmed tillämpa offentlig upphandling. Varje LAG har dessutom undertecknat ett avtal där de bl.a. förbinder sig att följa LOU. För att säkerställa att hanteringen sker på ett tillförlitligt sätt, har Jordbruksverket utarbetat en central vägledning som finns tillgänglig för LAG-grupperna. Kontroller av att hanteringen är korrekt sker i samband med handläggning inför utbetalning liksom vid den centrala kontroll som Jordbruksverket utför genom besök hos LAG-grupperna.

7.3 Miljöskydd och miljöförbättringar

Den svenska *landsbygdspolitiken* har som övergripande mål en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden. Målet omfattar en hållbar produktion av livsmedel, sysselsättning på landsbygden, hänsyn till regionala förutsättningar och hållbar tillväxt. Landskapets natur- och kulturvärden skall värnas och den negativa miljöpåverkan minimeras. Landsbygdspolitiken, som till stor del genomförs inom ramen för landsbygdsprogrammet, har i Sverige en nära koppling till miljöpolitiken och de nationella miljökvalitetsmålen. Sambandet är också starkt till den regionala utvecklingspolitiken och skogspolitiken.

7.4 Jämställdhet och icke-diskriminering

Vid bedömning av insatser ska hänsyn tas till att programmet ska främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid bedömning av insatser.

Vidare ska säkerställas att all diskriminering på grund av kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning förhindras. Detta generella kriterium framgår av underlaget till länsstyrelsernas genomförandestrategier och måste vara uppfyllt för att insatsen ska beviljas stöd.

7.5 Avgränsning mot andra fonder, program och finansiella instrument

Vid bedömning av insatser bör insatsens komplementära kvaliteter och möjlighet att bidra till synergieffekter beaktas, dvs. samspelet med andra åtgärder inom landsbygdsprogrammet eller andra EU-program. Det kan t.ex. vara en insats som senare ska följas upp med andra insatser inom annan åtgärd i landsbygdsprogrammet, som tillsammans ger stora synergieffekter och god måluppfyllelse för flera åtgärder. Vid bedömning av insatser bör samstämmigheten och eventuella målkonflikter med andra åtgärder i programmet såväl som andra offentliga åtgärder uppmärksammas.

Centrala rutiner och instruktioner för de fall då kontakter med andra myndigheter, eller avdelningar på Jordbruksverket är nödvändig för att undvika oönskade överlappningar finns tillgängliga för alla stödhandläggare via det IT-baserade handläggarstödet.

7.5.1 Överensstämmelse med CAP

Åtgärderna för landsbygdsutveckling ska stödja och komplettera den gemensamma jordbrukspolitiken. Vissa områden inom jordbrukspolitikens pelare I och II är gemensamma, eller ömsesidigt beroende av varandra.

Regler för tvärvillkor är gemensamma för pelare I och II. De närmare föreskrifter som tagits fram på detta område är unisona.

Utarbetandet av omstruktureringsprogrammet för sockersektorn har skett i nära samarbete med utarbetandet av föreskrifter och rutiner för landsbygdsprogrammet. Överensstämmelsen mellan dessa områden har därmed säkerställts.

I de framtagna rutinerna för landsbygdsprogrammet har även överlappningsrisker med stöd för ytterligare betalning inom det nationella kuvertet identifierats och metoder för hur riskerna elimineras har tagits fram.

När det gäller stöd till sektorerna för frukt och grönt finns överlappningsrisker identifierade och rutiner har införts för att eliminera dessa risker.

7.5.2 Avgränsning i förhållande till ERUF, ESF och EFF

I de olika programmen kopplade till EJFLU-, EFF-, ERUF- och Elf-fonderna, finns förhållandevis detaljerade beskrivningar av avgränsningarna mellan de olika fonderna. I programmen anges dock att det är de nationella, regionala och lokala myndigheternas ansvar att ytterligare utveckla specifika detaljerade rutiner för att uppmuntra synergier och förhindra överlappningar av insatser mellan fonderna.

Eftersom landsbygdsprogrammet som ovan nämnts förutsätter en samordning mellan de olika programmen och myndigheterna har en arbetsgrupp, kallad fondsamordningsgruppen, med deltagare från alla fyra programfonder bildats på Jordbruksverkets initiativ. Verkets bedömning är att detta dessutom effektiviserar förvaltningen av programmen. Det första mötet hölls i Jordbruksverkets regi den 13 september 2007. Det andra mötet hölls i Nuteks regi via videolänk den 10 december 2007.

Fondsamordningsgruppen ska ta sig an gemensamma frågor enligt programskrivningarna för de olika fonderna. Arbetsuppgifterna berör såväl administrativ hantering som regelverk. Gruppen ska behandla övergripande strategiska frågor när det gäller synergier och överlappningar mellan finansiella instrument och även utarbeta samordnade konkreta rutiner för stödhanteringen. Jordbruksverket har upprättat en översikt över överlappande områden för samtliga fonder och Nutek har tagit fram en jämförelse mellan regionalfondens olika program jämfört med de regionala genomförandestrategierna kopplade till landsbygdsprogrammet. Övriga fonder ska efter granskning läggas till i dokumentet. Allt material kommer sedan att kunna distribueras till de olika handläggarna på lämpligt sätt. Ett annat område som gruppen samarbetar om är offentliga finansiärer. Reglerna för vilka organ som kan anses offentliga har tydliggjorts i nuvarande regelverk jämfört med föregående programperiod och gruppen avser att ta upp och diskutera tveksamma fall och upprätta någon form av gemensamt register över de organ som faller inom ramen för detta.

Ett motsvarande arbete har även inletts på regional nivå under 2007. I många län är handläggning av ärenden inom strukturfonderna placerad i anslutning till handläggningen av ärenden inom landsbygdsprogrammet och för dessa län har man oftast inletts ett regelbunden samverkan i ärendehantering.

8 Bilagor

Bilaga 1 Indikatorer för omfattning och resultat år 2007